374X1228(01)

4.7.1991 *EUROOPAN YHTEISÖJEN VIRALLINEN LEHTI* N:o L 176/7

EUROOPAN YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TYÖJÄRJESTYS

19 päivänä kesäkuuta 1991 [1], [2], [3]

SISÄLLYS

sivu

Alkumääräykset (1 artikla)

I osasto – Yhteisöjen tuomioistuimen organisaatio 6

1 luku – Tuomarit ja julkisasiamiehet (2–6 artikla) 6

2 luku – Yhteisöjen tuomioistuimen presidentti ja jaostojen perustaminen (7–11 artikla) 6

3 luku – Kirjaamo 7

1 jakso – Kirjaaja ja apulaiskirjaajat (12–19 artikla) 7

2 jakso – Yhteisöjen tuomioistuimen muu hallinto (20–23 artikla) 8

4 luku – Avustavat esittelijät (24 artikla) 9

5 luku – Yhteisöjen tuomioistuimen toiminta (25–28 artikla) 9

6 luku – Kieliä koskevat järjestelyt (29–31 artikla) 10

7 luku – Asiamiesten, avustajien ja asianajajien oikeudet ja velvollisuudet (32–36 artikla) 11

II osasto – Asian käsittely 12

1 luku – Kirjallinen käsittely (37–44 artikla) 12

2 luku – Asian valmistelu 14

1 jakso – Asian selvittämistoimista (45 ja 46 artikla) 14

2 jakso – Todistajien ja asiantuntijoiden kutsuminen ja kuuleminen (47–53 artikla) 15

3 jakso – Valmistelun päättyminen (54 artikla) 17

3 luku – Suullinen käsittely (55–62 artikla) 17

4 luku – Tuomiot (63–68 artikla) 18

5 luku – Oikeudenkäyntikulut (69–75 artikla) 19

6 luku – Maksuton oikeudenkäynti (76 artikla) 20

7 luku – Asian poistaminen (77 ja 78 artikla) 20

8 luku – Tiedoksianto (79 artikla) 20

9 luku – Määräajat (80–82 artikla) 21

10 luku – Asian käsittelyn lykkääminen (82 a artikla) 21

[1] EYVL N:o L 176, 4.7.1991, s. 7, oikaisu EYVL:ssä N:o L 383, 29.12.1992, s. 117.
[2] Sellaisena kuin se on muutettuna 21 päivänä helmikuuta 1995 (EYVL N:o L 44, 28.2.1995, s. 61).
[3] Sellaisena kuin yhteisöjen tuomioistuin on sen suomenkielisenä vahvistanut 11 päivänä maaliskuuta 1997 neuvoston annettua yksimielisen hyväksynnän 17 päivänä helmikuuta 1997.

III osasto – Erityiset prosessit 22

1 luku – Täytäntöönpanon lykkääminen ja muut välitoimet (83–90 artikla) 22

2 luku – Oikeudenkäyntimenettelyyn liittyvistä seikoista (91 ja 92 artikla) . . 23

3 luku – Väliintulo (93 artikla) 23

4 luku – Yksipuolinen tuomio ja takaisinsaanti (94 artikla) 24

5 luku – Asioiden siirtäminen jaostoille (95 ja 96 artikla) 24

6 luku – Erityiset muutoksenhakukeinot 25

1 jakso – Kolmannen osapuolen kantelu (97 artikla) 25

2 jakso – Tuomion purkaminen (98–100 artikla) 25

7 luku – Muutoksenhaku välityslautakunnan päätöksiin (101 artikla) . . . 26

8 luku – Tuomioiden tulkinta (102 artikla) 26

9 luku – Ennakkoratkaisupyynnöt ja muut tulkintapyynnöt (103 ja 104 artikla) 26

10 luku – Euratomin perustamissopimuksen 103–105 artiklassa tarkoitetut erityiset prosessit (105 ja 106 artikla) 27

11 luku – Lausunnot (107–109 artikla) 27

IV osasto – Muutoksenhaku yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätöksiin (110–123 artikla) 28

V osasto – ETA-sopimuksessa määrätyt menettelyt (123 a ja 123 b artikla) 30

Loppumääräykset (124–127 artikla) 30

Liite I – Päätös vapaapäivistä 31

Liite II – Päätös määräaikojen pidentämisestä pitkien etäisyyksien vuoksi . . 32

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN, joka

ottaa huomioon Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimuksessa, Euroopan talousyhteisön perustamissopimuksessa ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksessa yhteisöjen tuomioistuimelle annetun toimivallan,

ottaa huomioon Euroopan hiili- ja teräsyhteisön tuomioistuimen perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan 55 artiklan,

ottaa huomioon Euroopan talousyhteisön perustamissopimuksen 188 artiklan kolmannen kohdan,

ottaa huomioon Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen 160 artiklan kolmannen kohdan,

sekä katsoo, että

on syytä tarkistaa yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen tekstiä eri kielillä kaikkien eri kieliversioiden yhtenäisyyden ja yhdenmukaisuuden varmistamiseksi,

neuvoston hyväksyttyä yksimielisesti tämän tarkistuksen 29 päivänä huhtikuuta 1991,

koska yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestykseen on tehty useita muutoksia, selvyyden ja yksinkertaisuuden vuoksi on syytä vahvistaa yksi yhtenäinen teksti ja saattaa se todistusvoimaiseksi,

neuvoston annettua yksimielisen hyväksynnän 7 päivänä kesäkuuta 1991,

KORVAA TYÖJÄRJESTYKSENSÄ SEURAAVALLA TYÖJÄRJESTYKSELLÄ:

ALKUMÄÄRÄYKSET

1 artikla

Tässä työjärjestyksessä tarkoitetaan:

– 'EY:n perustamissopimuksella'	Euroopan yhteisön perustamissopimusta;
– 'EY:n perussäännöllä'	pöytäkirjaa Euroopan yhteisön tuomioistuimen perussäännöstä;
– 'EHTY:n perustamissopimuksella'	Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimusta;
– 'EHTY:n perussäännöllä'	pöytäkirjaa Euroopan hiili- ja teräsyhteisön tuomioistuimen perussäännöstä;
– 'Euratomin perustamissopimuksella'	Euroopan atomienergiayhteisön (Euratom) perustamissopimusta;
– 'Euratomin perussäännöllä'	pöytäkirjaa Euroopan atomienergiayhteisön tuomioistuimen perussäännöstä;
– 'ETA-sopimuksella'	sopimusta Euroopan talousalueesta;
– 'toimielimillä'	Euroopan yhteisöjen toimielimiä sekä perustamissopimuksilla tai niiden täytäntöönpanemiseksi annetuilla säädöksillä perustettuja laitoksia, jotka voivat olla asianosaisina yhteisöjen tuomioistuimessa;
– 'EFTA:n valvontaviranomaisella'	ETA-sopimuksella perustettua valvontaviranomaista.

I OSASTO

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN ORGANISAATIO

1 luku

TUOMARIT JA JULKISASIAMIEHET

2 artikla

Tuomarin toimikausi alkaa nimityskirjassa määrättynä päivänä. Jos nimityskirjassa ei ole määräystä tästä päivästä, toimikausi alkaa sinä päivänä, jona nimityskirja on päivätty.

3 artikla

1. Ennen tehtäväänsä ryhtymistä kukin tuomari vannoo yhteisöjen tuomioistuimen ensimmäisessä julkisessa suullisessa käsittelyssä, johon hän osallistuu nimityksensä jälkeen, seuraavan valan:

"Minä vannon, että suoritan tehtäväni puolueettomasti ja tunnollisesti; minä vannon, etten ilmaise kenellekään mitään tuomioistuimen neuvotteluista."

2. Heti valan vannottuaan kukin tuomari allekirjoittaa juhlallisen vakuutuksen, jonka mukaan hän toimikautensa aikana ja sen päätyttyä kunnioittaa tehtävästään johtuvia velvollisuuksia ja varsinkin osoittaa kunniallisuutta ja pidättyvyyttä, kun hänelle toimikauden päätyttyä tarjotaan tiettyjä tehtäviä tai etuja.

4 artikla

Kun yhteisöjen tuomioistuinta pyydetään päättämään, täyttääkö tuomari enää tehtävänsä edellyttämät vaatimukset tai siitä johtuvat velvollisuudet, presidentti pyytää asianomaista tuomaria esittämään lausuntonsa suljetuin ovin pidettävässä istunnossa; kirjaaja ei ole läsnä tässä kuulemisessa.

5 artikla

Tämän työjärjestyksen 2, 3 ja 4 artiklan määräyksiä sovelletaan julkisasiamiehiin.

6 artikla

Tuomareiden ja julkisasiamiesten arvojärjestys määräytyy heidän virkaikänsä mukaan.

Jos usean henkilön virkaikä on yhtä pitkä, arvojärjestys määräytyy iän mukaan.

Uudelleen nimitettävät tuomarit ja julkisasiamiehet säilyttävät aikaisemman paikkansa arvojärjestyksessä.

2 luku

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN PRESIDENTTI JA JAOSTOJEN PERUSTAMINEN

7 artikla

1. Tuomarit valitsevat keskuudestaan yhteisöjen tuomioistuimen presidentin kolmeksi vuodeksi kerrallaan heti EY:n perustamissopimuksen 167 artiklassa, EHTY:n perustamissopimuksen 32 b artiklassa ja Euratomin perustamissopimuksen 139 artiklassa tarkoitetun tuomareiden osittaisen vaihtumisen jälkeen.

2. Jos yhteisöjen tuomioistuimen presidentin tehtävä päättyy kesken hänen toimikautensa, jäljellä olevaksi toimikaudeksi nimitetään presidentiksi toinen tuomari.

3. Tässä artiklassa tarkoitetut vaalit toimitetaan salaisella äänestyksellä. Valituksi tulee ehdottoman ääntenenemmistön saanut tuomari. Jos kukaan tuomareista ei saa ehdotonta ääntenenemmistöä, pidetään toinen äänestyskierros, jolloin valituksi tulee siinä eniten ääniä saanut tuomari. Jos kaksi tai useampi tuomareista saa yhtä monta ääntä, valituksi tulee iältään vanhin tuomari.

8 artikla

Presidentti johtaa yhteisöjen tuomioistuimen lainkäyttöä ja hallintoa; hän toimii puheenjohtajana istunnoissa ja neuvotteluissa.

9 artikla

1. Yhteisöjen tuomioistuin perustaa keskuudestaan jaostoja sen mukaan, mitä EY:n perustamissopimuksen 165 artiklan toisessa kohdassa, EHTY:n perustamissopimuksen 32 artiklan toisessa kohdassa ja Euratomin perustamissopimuksen 137 artiklan toisessa kohdassa määrätään, ja päättää tuomareiden jakautumisesta jaostoihin.

Jaostojen kokoonpano julkaistaan *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä*.

2. Heti kun kanne oikeudenkäynnin aloittamiseksi on jätetty, yhteisöjen tuomioistuimen presidentti siirtää asian jaostolle mahdollisia asian selvittämistoimia varten ja nimeää tästä jaostosta esittelevän tuomarin.

3. Yhteisöjen tuomioistuin määrää perusteet, joiden mukaan asiat jaetaan jaostojen kesken.

4. Asioiden käsittelyyn jaostoissa sovelletaan tämän työjärjestyksen määräyksiä.

Jaostoille siirretyissä asioissa yhteisöjen tuomioistuimen presidentin tehtäviä hoitaa jaoston puheenjohtaja.

10 artikla

1. Yhteisöjen tuomioistuin nimeää vuodeksi kerrallaan jaostojen puheenjohtajat ja ensimmäisen julkisasiamiehen.

Tämän työjärjestyksen 7 artiklan 2 ja 3 kohdan määräyksiä noudatetaan soveltuvin osin.

Tässä kohdassa tarkoitetut nimeämiset julkaistaan *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä*.

2. Ensimmäinen julkisasiamies päättää presidentin nimettyä esittelevän tuomarin, kuka julkisasiamiehistä käsittelee asiaa. Ensimmäinen julkisasiamies ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin jonkun julkisasiamiehistä ollessa poissa tai estynyt.

11 artikla

Jos yhteisöjen tuomioistuimen presidentti on poissa tai estynyt taikka jos presidentin toimi on avoinna, presidentin tehtäviä hoitaa yksi jaoston puheenjohtajista tämän työjärjestyksen 6 artiklassa määrätyn järjestyksen mukaan.

Jos yhteisöjen tuomioistuimen presidentti ja jaostojen puheenjohtajat ovat samanaikaisesti estyneet taikka heidän toimensa ovat yhtäaikaa avoinna, presidentin tehtäviä hoitaa yksi muista tuomareista tämän työjärjestyksen 6 artiklassa määrätyn järjestyksen mukaan.

3 luku

KIRJAAMO

1 jakso – Kirjaaja ja apulaiskirjaajat

12 artikla

1. Yhteisöjen tuomioistuin nimittää kirjaajan.

Kaksi viikkoa ennen nimittämispäivää presidentti antaa yhteisöjen tuomioistuimen jäsenille tiedoksi tointa varten jätetyt hakemukset.

2. Hakemuksiin on liitettävä täydelliset tiedot hakijan iästä, kansalaisuudesta, korkeakoulututkinnoista, kielitaidosta, nykyisestä ja aikaisemmista työpaikoista sekä mahdollisesta kokemuksesta tuomioistuintyöstä ja kansainvälisistä tehtävistä.

3. Nimittämisessä noudatetaan tämän työjärjestyksen 7 artiklan 3 kohdassa määrättyä menettelyä.

4. Kirjaaja nimitetään kuudeksi vuodeksi kerrallaan. Hänet voidaan nimittää uudeksi toimikaudeksi.

5. Tämän työjärjestyksen 3 artiklan määräyksiä sovelletaan kirjaajaan.

6. Kirjaaja voidaan erottaa tehtävästään vain, jos hän ei enää täytä tehtävänsä edellyttämiä vaatimuksia tai siitä johtuvia velvollisuuksia; yhteisöjen tuomioistuin päättää asiasta varattuaan kirjaajalle tilaisuuden tulla kuulluksi.

7. Jos kirjaajan toimi tulee avoimeksi ennen toimikauden säännönmukaista päättymistä, yhteisöjen tuomioistuin nimittää uuden kirjaajan kuuden vuoden toimikaudeksi.

13 artikla

Yhteisöjen tuomioistuin voi kirjaajaan sovellettavaa menettelyä noudattaen nimittää yhden tai useamman apulaiskirjaajan avustamaan kirjaajaa ja toimimaan hänen tilallaan tämän työjärjestyksen 15 artiklassa tarkoitetuissa kirjaajan ohjeissa määrätyissä rajoissa.

14 artikla

Jos kirjaaja ja apulaiskirjaajat ovat poissa tai estyneet taikka jos heidän toimensa ovat avoinna, presidentti nimeää virkamiehen tai muun tuomioistuimen palveluksessa olevan henkilön hoitamaan väliaikaisesti kirjaajan tehtäviä.

15 artikla

Yhteisöjen tuomioistuin vahvistaa presidentin esityksestä kirjaajan ohjeet.

16 artikla

1. Kirjaamossa pidetään kirjaajan vastuulla presidentin nimikirjaimillaan varmentamaa rekisteriä, johon merkitään kaikki oikeudenkäyntiasiakirjat ja niiden liitteet saapumisjärjestyksessä.

2. Kun asiakirja on merkitty rekisteriin, kirjaaja tekee tästä merkinnän alkuperäiskappaleeseen ja asianosaisen pyynnöstä tämän sitä varten esittämään jäljennökseen.

3. Rekisterimerkintä ja edellisessä kohdassa tarkoitetut merkinnät ovat todistusvoimaisia.

4. Yksityiskohtaiset määräykset rekisterinpidosta annetaan tämän työjärjestyksen 15 artiklassa tarkoitetuissa kirjaajan ohjeissa.

5. Se, jota asia koskee, voi kirjaamossa tutustua rekisteriin ja maksua vastaan saada siitä jäljennöksiä tai otteita niiden maksuperusteiden mukaan, jotka yhteisöjen tuomioistuin vahvistaa kirjaajan esityksestä. Kaikki asianosaiset voivat lisäksi maksuperusteiden mukaan määräytyvää maksua vastaan saada jäljennöksiä oikeudenkäyntiasiakirjoista ja oikeiksi todistettuja jäljennöksiä määräyksistä ja tuomioista.

6. *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* julkaistaan tiedonanto, jossa ilmoitetaan kanteen kirjaamispäivä, asianosaisten nimet ja osoitteet, oikeudenkäynnin kohde, kantajan vaatimukset sekä tiivistelmä kanteen oikeudellisista perusteista ja pääasiallisista perusteluista.

7. Jos neuvosto tai komissio ei ole asianosaisena, yhteisöjen tuomioistuin lähettää niille jäljennöksen kanteesta ja vastineesta, liiteasiakirjoja lukuun ottamatta, jotta ne voivat todeta, vaaditaanko asiassa EY:n perustamissopimuksen 184 artiklan, EHTY:n perustamissopimuksen 36 artiklan kolmannen kohdan tai Euratomin perustamissopimuksen 156 artiklan nojalla, että jotain niiden antamaa säädöstä ei sovelleta.

17 artikla

1. Kirjaaja huolehtii presidentin puolesta asiakirjojen vastaanottamisesta, lähettämisestä ja säilyttämisestä sekä tämän työjärjestyksen mukaisten tiedoksiantojen toimittamisesta.

2. Kirjaaja avustaa yhteisöjen tuomioistuinta, jaostoja, presidenttiä ja tuomareita näiden kaikissa virkatehtävissä.

18 artikla

Kirjaaja säilyttää sinettiä. Hän on vastuussa arkistosta ja huolehtii yhteisöjen tuomioistuimen julkaisuista.

19 artikla

Kirjaaja on läsnä yhteisöjen tuomioistuimen ja sen jaostojen istunnoissa, jollei tämän työjärjestyksen 4 ja 27 artiklan määräyksistä muuta johdu.

2 jakso – Yhteisöjen tuomioistuimen muu hallinto

20 artikla

1. Yhteisöjen tuomioistuimen virkamiehet ja muu henkilöstö nimitetään henkilöstösäännöissä mainituin perustein.

2. Ennen kuin virkamies ryhtyy hoitamaan virkaansa, hän vannoo presidentin edessä ja kirjaajan läsnäollessa seuraavan valan:

"Minä vannon, että suoritan Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen minulle antamat tehtävät vaitiolo-

velvollisuuttani noudattaen, kunniallisesti ja tunnollisesti."

21 artikla

Yhteisöjen tuomioistuin vahvistaa kirjaajan esityksestä organisaationsa ja muutokset siihen.

22 artikla

Yhteisöjen tuomioistuimessa on käännösosastoja, jonka asiantuntijoilla on tarvittavat oikeudelliset tiedot ja perusteelliset taidot useassa yhteisöjen tuomioistuimen virallisessa kielessä.

23 artikla

Kirjaaja huolehtii presidentin alaisuudessa ja hallintovirkamiehen avustamana yhteisöjen tuomioistuimen hallinnosta, varainhoidosta ja kirjanpidosta.

4 luku

AVUSTAVAT ESITTELIJÄT

24 artikla

1. Yhteisöjen tuomioistuin ehdottaa EY:n perussäännön 12 artiklan, EHTY:n perussäännön 16 artiklan ja Euratomin perussäännön 12 artiklan mukaisesti avustavien esittelijöiden nimittämistä, jos se katsoo sen tarpeelliseksi yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäviksi saatettujen asioiden tutkimista ja valmistelua varten.

2. Avustavien esittelijöiden tehtävänä on erityisesti:

– avustaa presidenttiä välitoimien määräämisessä,

– avustaa esittelevää tuomaria tehtävässään.

3. Tehtäviään hoitaessaan avustavat esittelijät ovat tapauksen mukaan joko yhteisöjen tuomioistuimen presidentin, jaoston puheenjohtajan tai esittelevän tuomarin alaisia.

4. Ennen tehtäväänsä ryhtymistä kukin avustava esittelijä vannoo yhteisöjen tuomioistuimessa tämän työjärjestyksen 3 artiklassa tarkoitetun valan.

5 luku

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TOIMINTA

25 artikla

1. Presidentti määrää yhteisöjen tuomioistuimen istuntopäivät ja istuntojen kellonajat.

2. Kunkin jaoston puheenjohtaja määrää jaostojen istuntopäivät ja istuntojen kellonajat.

3. Yhteisöjen tuomioistuin ja jaostot voivat päättää pitävänsä yhden tai useamman istunnon muualla kuin yhteisöjen tuomioistuimen kotipaikassa.

26 artikla

1. Jos tuomareita jonkun tuomarin estymisen tai poissaolon vuoksi on parillinen määrä, tämän työjärjestyksen 6 artiklassa tarkoitetun nuorimman tuomarin on pidättäydyttävä osallistumasta neuvotteluun, paitsi jos hän on esittelevä tuomari. Tällaisessa tapauksessa häntä arvojärjestyksessä välittömästi vanhemman tuomarin on pidättäydyttävä osallistumasta neuvotteluun.

2. Jos yhteisöjen tuomioistuimen koolle kutsumisen jälkeen havaitaan, ettei seitsemän tuomarin päätösvaltaista määrää saavuteta, presidentti siirtää istuntoa, kunnes päätösvaltaisuus on saavutettu.

3. Jos jaostossa ei saavuteta kolmen tuomarin päätösvaltaista määrää, tämän jaoston puheenjohtaja ilmoittaa siitä yhteisöjen tuomioistuimen presidentille, joka nimeää tuomarin jaoston kokoonpanon täydentämiseksi.

27 artikla

1. Yhteisöjen tuomioistuimen ja jaostojen neuvottelut pidetään suljetussa istunnossa.

2. Ainoastaan suulliseen käsittelyyn osallistuneet

tuomarit sekä mahdollisesti asiaa tutkinut avustava esittelijä saavat osallistua neuvotteluun.

3. Kukin neuvottelussa läsnä oleva tuomari esittää mielipiteensä perusteluineen.

4. Tuomarin pyynnöstä voidaan mikä tahansa kysymys laatia hänen valitsemallaan kielellä ja esittää kirjallisesti yhteisöjen tuomioistuimelle tai jaostolle ennen äänestystä.

5. Yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisu muodostuu mielipiteistä, joihin enemmistö tuomareista lopullisen keskustelun jälkeen yhtyy. Äänestettäessä noudatetaan tämän työjärjestyksen 6 artiklassa määrättyyn arvojärjestykseen nähden käänteistä järjestystä.

6. Yhteisöjen tuomioistuin tai jaosto ratkaisee kysymysten asiasisältöä, sanamuotoa tai järjestystä sekä äänestystuloksen määräytymistä koskevat erimielisyydet.

7. Jos yhteisöjen tuomioistuimen ratkaistavana on hallinnollisia kysymyksiä, julkisasiamiehet osallistuvat äänioikeutettuina päätöksentekoon. Kirjaaja on läsnä, jollei yhteisöjen tuomioistuin toisin päätä.

8. Jos yhteisöjen tuomioistuin kokoontuu istuntoon ilman kirjaajan läsnäoloa, se antaa tarvittaessa tämän työjärjestyksen 6 artiklassa tarkoitetun nuorimman tuomarin tehtäväksi laatia pöytäkirjan, jonka presidentti ja tämä tuomari allekirjoittavat.

28 artikla

1. Jollei yhteisöjen tuomioistuin nimenomaisesti toisin päätä, lomakaudet ovat seuraavat:

- 18 päivästä joulukuuta 10 päivään tammikuuta,
- pääsiäistä edeltävästä sunnuntaista toiseen pääsiäisen jälkeiseen sunnuntaihin,
- 15 päivästä heinäkuuta 15 päivään syyskuuta.

Lomakauden aikana presidentin tehtäviä hoitaa yhteisöjen tuomioistuimen kotipaikassa joko presidentti itse yhteydessä kirjaajaan tai jaoston puheenjohtaja taikka muu presidentin sijaisekseen nimeämä tuomari.

2. Presidentti voi yhteisöjen tuomioistuimen lomakauden aikana kiireellisissä tapauksissa kutsua tuomarit tai julkisasiamiehet koolle.

3. Yhteisöjen tuomioistuin noudattaa kotipaikkansa virallisia juhlapäiviä.

4. Yhteisöjen tuomioistuin voi pätevästä syystä myöntää tuomareille tai julkisasiamiehille virkavapautta.

6 luku

KIELIÄ KOSKEVAT JÄRJESTELYT

29 artikla

1. Oikeudenkäyntikieliä ovat englanti, espanja, hollanti, iiri, italia, kreikka, portugali, ranska, saksa ja tanska.

2. Kantaja valitsee oikeudenkäyntikielen, jollei seuraavista määräyksistä muuta johdu:

a) jos vastaajana on jäsenvaltio tai luonnollinen henkilö, jolla on jäsenvaltion kansalaisuus, tai oikeushenkilö, jolla on kotipaikka jäsenvaltiossa, oikeudenkäyntikieli on tämän valtion virallinen kieli; jos virallisia kieliä on useampia, kantaja voi valita itselleen sopivan kielen;

b) yhteisöjen tuomioistuin voi asianosaisten yhteisestä pyynnöstä antaa luvan käyttää muuta tämän artiklan 1 kohdassa mainittua kieltä koko oikeudenkäynnissä tai osassa oikeudenkäyntiä;

c) yhteisöjen tuomioistuin voi, poiketen siitä mitä edellä a ja b alakohdassa määrätään, asianosaisen pyynnöstä, vastapuolta ja julkisasiamiestä kuultuaan, antaa luvan käyttää oikeudenkäyntikielenä kokonaan tai osittain muuta tämän artiklan 1 kohdassa mainittua kieltä; tätä pyyntöä ei voi esittää Euroopan yhteisöjen toimielin.

Tämän työjärjestyksen 103 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa oikeudenkäyntikielenä on asian yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saattavan kansallisen tuomioistuimen kieli.

3. Oikeudenkäyntikieltä käytetään erityisesti asianosaisten kirjelmissä ja suullisissa lausumissa sekä niiden liiteasiakirjoissa samoin kuin yhteisöjen tuomioistuimen pöytäkirjoissa ja päätöksissä.

Muulla kuin oikeudenkäyntikielellä esitettyihin liiteasiakirjoihin on oheistettava oikeudenkäyntikielelle tehty käännös.

Jos asiakirjat ovat laajoja, käännökset voidaan rajoittaa otteisiin niistä. Yhteisöjen tuomioistuin voi kuitenkin aina, joko omasta aloitteestaan tai asianosaisen pyynnöstä, vaatia laajempaa tai täydellistä käännöstä.

Poiketen siitä, mitä edellä määrätään, jäsenvaltioilla on oikeus käyttää omaa virallista kieltään, jos ne ovat väliintulijoina yhteisöjen tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa tai jos ne ovat osallisina 103 artiklassa tarkoitetussa ennakkoratkaisumenettelyssä. Tätä määräystä sovelletaan sekä kirjallisiin että suullisiin lausumiin. Kirjaaja huolehtii tarvittavista käännöksistä oikeudenkäyntikielelle.

ETA-sopimuksen muille osapuolille kuin jäsenvaltioille ja EFTA:n valvontaviranomaiselle voidaan antaa lupa käyttää jotakin muuta tämän artiklan 1 kohdassa mainituista kielistä kuin oikeudenkäyntikieltä, kun ne esiintyvät väliintulijoina yhteisöjen tuomioistuimessa vireillä olevassa riidassa tai kun ne osallistuvat EY:n perussäännön 20 artiklassa tarkoitettuun ennakkoratkaisumenettelyyn. Tätä määräystä sovelletaan sekä kirjallisiin että suullisiin lausumiin. Kirjaaja huolehtii tarvittavista käännöksistä oikeudenkäyntikielelle.

4. Jos todistaja tai asiantuntija ilmoittaa olevansa kykenemätön riittävän selvästi ilmaisemaan itseään jollain tämän artiklan 1 kohdassa mainitulla kielellä, yhteisöjen tuomioistuin tai jaosto voi antaa hänelle luvan esittää kertomuksensa muulla kielellä. Kirjaaja huolehtii tarvittavista käännöksistä oikeudenkäyntikielelle.

5. Yhteisöjen tuomioistuimen presidentti ja jaostojen puheenjohtajat voivat asian suullisessa käsittelyssä, esittelevä tuomari alustavassa kertomuksessa ja suullista käsittelyä varten laaditussa kertomuksessa, tuomarit ja julkisasiamiehet suullisessa käsittelyssä esittämissään kysymyksissä ja julkisasiamiehet ratkaisuehdotuksessaan käyttää jotakin tämän artiklan 1 kohdassa mainittua muuta kieltä kuin oikeudenkäyntikieltä. Kirjaaja huolehtii tarvittavista käännöksistä oikeudenkäyntikielelle.

30 artikla

1. Kirjaajan on huolehdittava siitä, että tuomarin, julkisasiamiehen tai asianosaisen pyynnöstä kaikki yhteisöjen tuomioistuimessa tai jaostossa asian käsittelyn aikana lausuttu käännetään joillekin heidän valitsemistaan, 29 artiklan 1 kohdassa mainituista kielistä.

2. Yhteisöjen tuomioistuimen julkaisut laaditaan neuvoston asetuksen N:o 1 1 artiklassa tarkoitetuilla kielillä.

31 artikla

Oikeudenkäyntikielellä tai muulla tämän työjärjestyksen 29 artiklassa tarkoitetulla kielellä laaditut asiakirjat ovat todistusvoimaisia.

7 luku

ASIAMIESTEN, AVUSTAJIEN JA ASIANAJAJIEN OIKEUDET JA VELVOLLISUUDET

32 artikla

1. Asiamiehet, avustajat ja asianajajat, jotka esiintyvät yhteisöjen tuomioistuimessa tai missä tahansa lainkäyttöviranomaisessa, jolta yhteisöjen tuomioistuin on pyytänyt oikeusapua, nauttivat koskemattomuutta siltä osin kuin kysymys on asiaa tai asianosaisia koskevista suullisista tai kirjallisista lausumista.

2. Asiamiehillä, avustajilla ja asianajajilla on lisäksi seuraavat erioikeudet ja vapaudet:

a) mitään oikeudenkäyntiin liittyvää asiakirjaa tai muuta tallennetta ei saa etsiä tai takavarikoida. Kiistatapauksissa tulliviranomaiset ja poliisi voivat sinetöidä tällaiset asiakirjat ja tallenteet, jotka toimitetaan sen jälkeen viipymättä yhteisöjen tuomioistuimeen, jossa ne tarkastetaan kirjaajan ja asianomaisen henkilön läsnä ollessa;

b) asiamiehillä, avustajilla ja asianajajilla on oikeus sellaiseen määrään ulkomaista valuuttaa, joka on tarpeen heidän tehtäviensä hoitamista varten;

c) asiamiehillä, avustajilla ja asianajajilla on oikeus esteettä matkustaa tehtäviensä edellyttämässä laajuudessa.

33 artikla

Edellisessä artiklassa tarkoitettuihin erioikeuksiin, koskemattomuuteen ja vapauksiin voi vedota vain sellainen henkilö, joka voi osoittaa asemansa seuraavasti:

a) asiamiehen on esitettävä päämiehensä antama virallinen asiakirja; päämiehen on viipymättä toimitettava jäljennös tästä asiakirjasta kirjaajalle;

b) avustajan ja asianajajan on esitettävä kirjaajan allekirjoittama todistus. Tämä todistus on voimassa vain tietyn ajan, jota voidaan asian käsittelyn keston mukaan pidentää tai lyhentää.

34 artikla

Tämän työjärjestyksen 32 artiklassa tarkoitetut erioikeudet, koskemattomuus ja vapaudet myönnetään yksinomaan asian käsittelyn asianmukaisen kulun turvaamiseksi.

Yhteisöjen tuomioistuin voi poistaa koskemattomuuden, jos se katsoo, ettei asian käsittelyn asianmukainen kulku tämän vuoksi esty.

35 artikla

1. Jos avustaja tai asianajaja ei käyttäydy yhteisöjen tuomioistuimessa tai jaostossa yhteisöjen tuomioistuimen arvovallan edellyttämällä tavalla taikka käyttäytyy sopimattomasti tuomaria, julkisasiamiestä tai kirjaajaa kohtaan tai jos hän käyttää oikeuksiaan muihin tarkoituksiin kuin niihin, joita varten ne on annettu, häntä voidaan milloin tahansa kieltää yhteisöjen tuomioistuimen tai jaoston määräyksellä esiintymästä asian käsittelyssä sen jälkeen kun julkisasiamiestä on kuultu ja asianomaiselle on varattu tilaisuus puolustautua.

Määräystä on heti noudatettava.

2. Jos avustajaa tai asianajajaa kielletään esiintymästä asian käsittelyssä, asian käsittelyä lykätään presidentin määräämäksi ajaksi, jotta asianosaisella on mahdollisuus hankkia toinen avustaja tai asianajaja.

3. Tämän artiklan nojalla tehty päätös voidaan peruuttaa.

36 artikla

Tämän luvun määräyksiä sovelletaan yliopiston opettajiin, joilla on EY:n perussäännön 17 artiklan, EHTY:n perussäännön 20 artiklan ja Euratomin perussäännön 17 artiklan mukaisesti oikeus esiintyä yhteisöjen tuomioistuimessa.

II OSASTO

ASIAN KÄSITTELY

1 luku

KIRJALLINEN KÄSITTELY

37 artikla

1. Jokaisen oikeudenkäyntiasiakirjan alkuperäiskappaleen on oltava asianosaisen asiamiehen tai asianajajan allekirjoittama.

Alkuperäiskappale ja kaikki liitteet, joihin siinä viitataan, on jätettävä yhteisöjen tuomioistuimelle samoin kuin viisi jäljennöstä yhteisöjen tuomioistuinta varten ja yksi jäljennös kutakin asianosaista varten. Sen asianosaisen, joka jättää asiakirjat, on todistettava jäljennökset oikeaksi.

2. Toimielimet jättävät lisäksi yhteisöjen tuomioistuimen asettamassa määräajassa kaikista oikeudenkäyntiasiakirjoista käännökset muille, neuvoston asetuksen N:o 1 1 artiklassa mainituille kielille. Tällöin sovelletaan edellisen kohdan viimeistä alakohtaa.

3. Kaikki oikeudenkäyntiasiakirjat on päivättävä. Asian käsittelyssä noudatettavia määräaikoja laskettaessa pidetään ratkaisevana ainoastaan sitä ajankohtaa, jolloin asiakirjat on jätetty kirjaamoon.

4. Jokaiseen oikeudenkäyntiasiakirjaan on oheistettava liite, joka sisältää ne liiteasiakirjat, joihin asiassa vedotaan, sekä luettelo niistä.

5. Jos oikeudenkäyntiasiakirjaan on sen laajuuden vuoksi liitetty ainoastaan otteita, koko asiakirja tai sen täydellinen jäljennös on jätettävä kirjaamoon.

38 artikla

1. EY:n perussäännön 19 artiklassa, EHTY:n perussäännön 22 artiklassa ja Euratomin perussäännön 19 artiklassa tarkoitetussa kanteessa on mainittava:

a) kantajan nimi ja osoite;

b) sen asianosaisen nimi, jota vastaan kanne pannaan vireille;

c) oikeudenkäynnin kohde ja yhteenveto kanteen oikeudellisista perusteista;

d) kantajan vaatimukset;

e) esitettävä näyttö.

2. Kanteessa on mainittava yhteisöjen tuomioistuimen kotipaikassa oleva prosessiosoite, johon asiaa koskevat tiedoksiannot voidaan toimittaa. Lisäksi on mainittava sellaisen henkilön nimi, jolla on kelpoisuus vastaanottaa tiedoksiantoja ja joka on antanut suostumuksensa tehtävään.

Jos kanne ei täytä näitä edellytyksiä, kaikki asiaa koskevat tiedoksiannot toimitetaan tälle asianosaiselle, niin kauan kuin edellytyksiä ei ole täytetty, kirjatulla kirjeellä, joka on osoitettu asianosaisen asiamiehelle tai asianajalle. Tällöin 79 artiklan määräyksistä poiketen tiedoksianto katsotaan oikeassa järjestyksessä toimitetuksi, kun kirje jätetään postiin kirjattavaksi yhteisöjen tuomioistuimen kotipaikassa.

3. Asianosaista avustavan tai edustavan asianajajan on jätettävä kirjaamoon asiakirja, joka osoittaa, että hänellä on kelpoisuus esiintyä tuomioistuimessa jossakin jäsenvaltiossa tai muussa ETA-sopimuksen osapuolena olevassa valtiossa.

4. Kanteeseen on tarvittaessa liitettävä EY:n perussäännön 19 artiklan toisessa kohdassa, EHTY:n perussäännön 22 artiklan toisessa kohdassa ja Euratomin perussäännön 19 artiklan toisessa kohdassa tarkoitetut asiakirjat.

5. Jos kantaja on yksityisoikeudellinen oikeushenkilö, kanteeseen on liitettävä:

a) säännöt, yhtiösopimus tai yhtiöjärjestys, äskettäin annettu ote yhdistys-, säätiö- tai kaupparekisteristä tai muu selvitys siitä, että kantaja on oikeushenkilönä olemassa;

b) selvitys siitä, että asianajajalle annetun valtuutuksen allekirjoittajalla on ollut siihen kelpoisuus.

6. EY:n perustamissopimuksen 181 ja 182 artiklassa, EHTY:n perustamissopimuksen 42 ja 89 artiklassa ja Euratomin perustamissopimuksen 153 ja 154 artiklassa tarkoitettuihin kanteisiin on tapauksen mukaan liitettävä jäljennös yhteisön tekemässä tai sen puolesta tehdyssä julkis- tai yksityisoikeudellisessa sopimuksessa olevasta välityslausekkeesta tai jäljennös kyseessä olevien valtioiden välillä tehdystä välityssopimuksesta.

7. Jollei kanne täytä tämän artiklan 3–6 kohdassa asetettuja vaatimuksia, kirjaajan on asetettava kantajalle kohtuullinen määräaika, jonka kuluessa tämän on täydennettävä kannettaan tai toimitettava puuttuvat asiakirjat. Jos kantaja ei määräajassa täydennä kannettaan tai toimita puuttuvia asiakirjoja, yhteisöjen tuomioistuin päättää julkiasiamiestä kuultuaan, aiheuttavatko puutteet kanteen jättämisen tutkimatta muotovaatimusten laiminlyönnin perusteella.

39 artikla

Kanne on annettava vastaajalle tiedoksi. Edellisen artiklan 7 kohdassa tarkoitetussa tapauksessa tiedoksianto toimitetaan heti kun asiakirjat on täydennetty määräysten mukaisiksi tai kun yhteisöjen tuomioistuin on määrännyt, että kanne otetaan tutkittavaksi siitä huolimatta, ettei mainitussa artiklassa määrättyjä muotovaatimuksia ole täytetty.

40 artikla

1. Vastaajan on kuukauden kuluessa tiedoksiannosta jätettävä vastineensa yhteisöjen tuomioistuimelle. Vastineessa on mainittava:

a) vastaajan nimi ja osoite;

b) tosiseikat ja oikeudelliset perusteet, joihin vedotaan;

c) vastaajan vaatimukset;

d) esitettävä näyttö.

Vastineeseen sovelletaan tämän työjärjestyksen 38 artiklan 2–5 kohtaa.

2. Presidentti voi vastaajan perustellusta hakemuksesta pidentää edellisessä kohdassa määrättyä aikaa.

41 artikla

1. Kannetta ja vastinetta voidaan täydentää kantajan vastauksella ja vastaajan siihen antamalla vastauksella.

2. Presidentti asettaa määräajat, joiden kuluessa nämä asiakirjat on jätettävä.

42 artikla

1. Vastauksessaan asianosainen voi vedota lisänäyttöön. Asianosaisen on kuitenkin ilmoitettava syy, miksi näyttöön ei ole vedottu aikaisemmin.

2. Asian käsittelyn kuluessa ei saa vedota uuteen perusteeseen, ellei se perustu kirjallisen käsittelyn aikana esille tulleisiin tosiseikkoihin tai oikeudellisiin seikkoihin.

Jos joku asianosaisista asian käsittelyn kuluessa esittää tällaisen uuden perusteen, presidentti voi säännönmukaisten määräaikojen umpeuduttuakin esittelevän tuomarin esityksestä ja julkisasiamiestä kuultuaan asettaa määräajan, jonka kuluessa toinen asianosainen voi lausua tästä perusteesta.

Päätös siitä, otetaanko uusi peruste tutkittavaksi, tehdään pääasian ratkaisun yhteydessä.

43 artikla

Yhteisöjen tuomioistuimen presidentti voi kuultuaan asianosaisia sekä julkisasiamiestä, jos asiaan on jo nimetty julkisasiamies 10 artiklan 2 kohdan mukaisesti, milloin tahansa määrätä, että kirjallista tai suullista käsittelyä taikka lopullista tuomiota varten tietyt toisiinsa liittyvät tai asiasisällöltään samanlaiset asiat käsitellään yhdessä. Presidentti voi myös peruutta yhdistämispäätöksen.

44 artikla

1. Sen jälkeen kun 41 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu vastaus on jätetty, presidentti määrää päivän, jolloin esittelevän tuomarin on annettava yhteisöjen tuomioistuimelle alustava kertomus. Tämä kertomus sisältää ehdotuksen mahdollisesti tarvittavista asian selvittämistoimista tai muista valmistelutoimista sekä asian mahdollisesta siirtämisestä 9 artiklan 2 kohdan mukaisesti määrätylle jaostolle.

Yhteisöjen tuomioistuin päättää julkisasiamiestä kuultuaan, mihin toimenpiteisiin esittelevän tuomarin ehdotusten johdosta ryhdytään.

Samaa menettelyä sovelletaan:

a) jos asianosaisten vastauksia ei ole jätetty tämän työjärjestyksen 41 artiklan 2 kohdan mukaisesti asetetussa määräajassa;

b) jos asianosainen ilmoittaa, ettei se anna vastausta.

2. Jos yhteisöjen tuomioistuin pitää asian valmistelua tarpeellisena eikä se ryhdy valmisteluun itse, se voi antaa tämän jaoston tehtäväksi.

Jos yhteisöjen tuomioistuin päättää, ettei asian valmistelu ole tarpeen, presidentti määrää suullisen käsittelyn aloittamispäivän.

44 a artikla

Asian käsittelyyn yhteisöjen tuomioistuimessa kuuluu myös suullinen vaihe, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tämän työjärjestyksen erityismääräysten soveltamista ja lukuun ottamatta niitä erityistapauksia, joissa yhteisöjen tuomioistuin päättää toisin asianosaisten nimenomaisella suostumuksella 40 artiklan 1 kohdassa tai tapauksen mukaan 41 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen kirjelmien jättämisen jälkeen esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella ja julkisasiamiestä kuultuaan.

2 luku

ASIAN VALMISTELU

1 jakso – Asian selvittämistoimista

45 artikla

1. Yhteisöjen tuomioistuin vahvistaa määräyksellä julkisasiamiestä kuultuaan asianmukaisina pitämänsä selvittämistoimet ja sen, mitkä tosiseikat on näytettävä toteen. Asianosaisia kuullaan ennen kuin yhteisöjen tuomioistuin päättää 2 kohdan c, d, ja e alakohdassa tarkoitetuista selvittämistoimista.

Tämä määräys annetaan tiedoksi asianosaisille.

2. Seuraaviin selvittämistoimiin voidaan ryhtyä, tämän kuitenkaan rajoittamatta EY:n perussäännön 21 ja 22 artiklan, EHTY:n perussäännön 24 ja 25 artiklan ja Euratomin perussäännön 22 ja 23 artiklan määräysten soveltamista:

a) asianosaisten henkilökohtainen saapuminen asian käsittelyyn;

b) tietojen pyytäminen ja asiakirjojen esittäminen;

c) todistajien kuuleminen;

d) asiantuntijalausunto;

e) katselmus.

3. Yhteisöjen tuomioistuin voi ryhtyä selvittämistoimiin itse tai antaa tämän esittelevän tuomarin tehtäväksi.

Julkisasiamies osallistuu selvittämistoimiin.

4. Vastanäytön esittäminen ja aiemmin esitetyn näytön täydentäminen on sallittua.

46 artikla

1. Jaosto, jonka tehtäväksi selvittämistoimet on annettu, käyttää yhteisöjen tuomioistuimelle tämän työjärjestyksen 45 ja 47–53 artiklassa annettuja toimivaltuuksia; yhteisöjen tuomioistuimen presidentille annettuja toimivaltuuksia käyttää jaoston puheenjohtaja.

2. Tämän työjärjestyksen 56–57 artiklaa sovelletaan asian käsittelyyn jaostossa.

3. Asianosaiset voivat olla mukana asian selvittämistoimissa.

2 jakso – Todistajien ja asiantuntijoiden kutsuminen ja kuuleminen

47 artikla

1. Yhteisöjen tuomioistuin voi julkisasiamiestä kuultuaan omasta aloitteestaan tai asianosaisten pyynnöstä määrätä, että tiettyjen seikkojen toteen näyttämiseksi kuullaan todistajia. Yhteisöjen tuomioistuimen määräyksessä mainitaan toteen näytettävät seikat.

Yhteisöjen tuomioistuin kutsuu todistajat kuultaviksi joko omasta aloitteestaan tai asianosaisten tai julkisasiamiehen pyynnöstä.

Asianosaisen tekemässä pyynnössä todistajan kuulemiseksi on ilmoitettava täsmällisesti, mistä seikoista ja minkä vuoksi todistajaa on tarpeen kuulla.

2. Todistaja, jonka kuulemista yhteisöjen tuomioistuin pitää tarpeellisena, kutsutaan kuultavaksi yhteisöjen tuomioistuimen määräyksellä, jossa mainitaan:

a) todistajan suku- ja etunimi, asema ja osoite;

b) seikat, joista todistajaa kuullaan;

c) ne toimet, joihin yhteisöjen tuomioistuin on mahdollisesti ryhtynyt todistajalle aiheutuvien kulujen korvaamiseksi, ja niskoittelevaan todistajaan sovellettavat seuraamukset.

Tämä määräys annetaan tiedoksi asianosaisille ja todistajalle.

3. Yhteisöjen tuomioistuin voi asettaa asianosaisten pyynnöstä kuultavan todistajan kutsumisen edellytykseksi, että yhteisöjen tuomioistuimen kassaan talletetaan rahamäärä, joka kattaa kuulemisesta aiheutuvat kustannukset; yhteisöjen tuomioistuin määrää tämän rahamäärän suuruuden.

Yhteisöjen tuomioistuimen kassasta maksetaan yhteisöjen tuomioistuimen omasta aloitteesta kutsumien todistajien kuulemiseen tarvittava ennakko.

4. Todistajan henkilöllisyyden toteamisen jälkeen presidentti ilmoittaa todistajalle, että tämän on vahvistettava todistajankertomuksensa tässä työjärjestyksessä määrätyllä tavalla.

Yhteisöjen tuomioistuin kuulee todistajia kuulemistilaisuudessa, johon asianosaiset kutsutaan. Sen jälkeen kun todistaja on esittänyt kertomuksensa, presidentti voi asianosaisten pyynnöstä tai omasta aloitteestaan tehdä todistajalle kysymyksiä.

Muilla tuomareilla ja julkisasiamiehellä on sama oikeus.

Presidentin suostumuksella asianosaisten edustajat voivat tehdä todistajalle kysymyksiä.

5. Esitettyään kertomuksensa todistaja vannoo seuraavan valan:

"Minä lupaan ja vannon, että olen kertonut totuuden, koko totuuden enkä mitään muuta kuin totuuden."

Yhteisöjen tuomioistuin voi kuultuaan asianosaisia vapauttaa todistajan valan vannomisesta.

6. Kirjaaja pitää pöytäkirjaa, johon merkitään todistajien kertomukset.

Pöytäkirjan allekirjoittaa presidentti tai se esittelevä tuomari, jonka tehtäväksi todistajan kuuleminen on annettu. Tätä ennen todistajalle on varattava tilaisuus tarkastaa pöytäkirjan sisältö ja allekirjoittaa pöytäkirja.

Pöytäkirja on todistusvoimainen.

48 artikla

1. Oikeassa järjestyksessä kutsutun todistajan on noudatettava kutsua ja saavuttava kuultavaksi.

2. Jos oikeassa järjestyksessä kutsuttu todistaja ei saavu yhteisöjen tuomioistuimeen, yhteisöjen tuomioistuin voi määrätä hänelle sakon, jonka suuruus on enintään 5 000 ecua, ja määrätä, että todistaja kutsutaan uudelleen kuultavaksi omalla kustannuksellaan.

Sama seuraamus voidaan määrätä todistajalle, joka ilman laillista syytä kieltäytyy antamasta todistajankertomusta, vannomasta valaa tai antamasta tarvittaessa juhlallista vakuutusta.

3. Todistaja, joka esittää yhteisöjen tuomioistuimelle laillisen syyn laiminlyöntiinsä, voidaan vapauttaa sakosta, joka hänelle on määrätty. Määrättyä sakkoa voidaan alentaa todistajan pyynnöstä, jos hän osoittaa, että se on hänen tuloihinsa nähden kohtuuton.

4. Tämän artiklan nojalla määrätyt sakot ja toimenpiteet pannaan täytäntöön EY:n perustamissopimuksen 187 ja 192 artiklan, EHTY:n perustamissopimuksen 44 ja 92 artiklan sekä Euratomin perustamissopimuksen 159 ja 164 artiklan määräysten mukaisesti.

49 artikla

1. Yhteisöjen tuomioistuin voi määrätä asiantuntijalausunnon hankkimisesta. Määräyksessä, jossa nimetään asiantuntija, määritetään hänen tehtävänsä ja asetetaan määräaika, jonka kuluessa asiantuntijan on annettava lausuntonsa.

2. Asiantuntijalle annetaan jäljennös määräyksestä ja kaikista hänen tehtävänsä täyttämisen kannalta tarpeellisista asiakirjoista. Hänen toimintaansa valvoo esittelevä tuomari, joka voi olla läsnä asiantuntijatehtävän täyttämisessä ja jolle on tiedotettava asiantuntijan edistymisestä tehtävänsä täyttämisessä.

Yhteisöjen tuomioistuin voi pyytää asianosaisia tai yhtä asianosaista asettamaan vakuuden, joka kattaa asiantuntijalausunnon hankkimisesta aiheutuvat kulut.

3. Asiantuntijan pyynnöstä yhteisöjen tuomioistuin voi päättää todistajien kuulemisesta, joka tapahtuu tämän työjärjestyksen 47 artiklan määräysten mukaisesti.

4. Asiantuntija voi antaa lausuntonsa ainoastaan niistä seikoista, joista lausuntoa on nimenomaisesti pyydetty.

5. Kun asiantuntija on esittänyt lausuntonsa, yhteisöjen tuomioistuin voi määrätä hänen kuulemisestaan; asianosaiset kutsutaan kuulemistilaisuuteen.

Presidentin suostumuksella asianosaisten edustajat voivat tehdä asiantuntijalle kysymyksiä.

6. Esitettyään lausuntonsa asiantuntija vannoo yhteisöjen tuomioistuimessa seuraavan valan:

"Minä vannon, että olen suorittanut tehtäväni tunnollisesti ja puolueettomasti."

Yhteisöjen tuomioistuin voi kuultuaan asianosaisia vapauttaa asiantuntijan valan vannomisesta.

50 artikla

1. Jos asianosainen vastustaa todistajan tai asiantuntijan kuulemista sillä perusteella, että tämä ei ole tehtävään kykenevä tai sopiva, tai muulla perusteella tai jos todistaja kieltäytyy todistamasta tai asiantuntija antamasta lausuntoaan tai jos todistaja tai asiantuntija kieltäytyy vannomasta valaa tai antamasta tarvittaessa juhlallisista vakuutusta, yhteisöjen tuomioistuin ratkaisee asian.

2. Todistajan ja asiantuntijan vastustamista koskeva väite on esitettävä kahden viikon kuluessa sen määräyksen tiedoksiannosta, jolla todistaja kutsutaan tai asiantuntija nimetään; väite on esitettävä kirjallisesti ja samalla on mainittava vastustamisen perusteet ja esitettävä näyttö.

51 artikla

1. Todistajilla ja asiantuntijoilla on oikeus saada korvaus matka- ja oleskelukuluistaan. Näitä kuluja varten heille voidaan maksaa ennakkoa yhteisöjen tuomioistuimen kassasta.

2. Todistajilla on oikeus korvaukseen ansionmenetyksestä, ja asiantuntijoilla on oikeus palkkioon. Yhteisöjen tuomioistuimen kassa maksaa nämä korvaukset todistajille ja asiantuntijoille sen jälkeen kun he ovat täyttäneet velvollisuutensa tai tehtävänsä.

52 artikla

Yhteisöjen tuomioistuin voi asianosaisten pyynnöstä tai omasta aloitteestaan esittää todistajien tai asiantuntijoiden kuulemiseksi oikeusapupyynnön tämän työjärjestyksen 125 artiklassa tarkoitetuissa säännöissä määrätyin edellytyksin.

53 artikla

1. Kirjaaja pitää pöytäkirjaa jokaisesta suullisesta käsittelystä. Tämän pöytäkirjan allekirjoittavat

presidentti ja kirjaaja. Pöytäkirja on todistusvoimainen.

2. Asianosaiset voivat tutustua kirjaamossa pöytäkirjoihin ja asiantuntijalausuntoihin; asianosaiset voivat saada niistä jäljennöksiä omalla kustannuksellaan.

3 jakso – Valmistelun päättyminen

54 artikla

Jollei yhteisöjen tuomioistuin päätä myöntää asianosaisille määräaikaa kirjallisten huomautusten esittämiseen, presidentti määrää suullisen käsittelyn aloittamispäivän asian valmistelun päätyttyä.

Jos kirjallisten huomautusten esittämiseen on myönnetty määräaika, presidentti vahvistaa suullisen käsittelyn aloittamispäivän tämän määräajan päätyttyä.

3 luku

SUULLINEN KÄSITTELY

55 artikla

1. Jollei tämän työjärjestyksen 85 artiklassa tarkoitettujen päätösten ensisijaisuudesta muuta johdu, yhteisöjen tuomioistuin käsittelee vireille pannut asiat siinä järjestyksessä, kuin niiden valmistelu on päättynyt. Jos valmistelu päättyy samaan aikaan useissa asioissa, käsittelyjärjestys määrätään kanteen rekisteriin kirjaamispäivän mukaan.

2. Presidentti voi erityisistä syistä päättää, että jonkin asian käsittelylle on annettava etusija.

Presidentti voi kuultuaan asianosaisia ja julkisasiamiestä erityisistä syistä joko omasta aloitteestaan tai jonkun asianosaisen pyynnöstä päättää lykätä asian käsittelyä myöhempään ajankohtaan. Jos asianosaiset pyytävät käsittelyn lykkäämistä yhteisesti, presidentti voi suostua pyyntöön.

56 artikla

1. Presidentti julistaa käsittelyn alkaneeksi ja johtaa sitä; hän on vastuussa käsittelyn asianmukaisesta kulusta.

2. Suljetuin ovin käsiteltävissä asioissa suullisen käsittelyn sisältöä ei julkisteta.

57 artikla

Presidentti voi suullisen käsittelyn aikana tehdä kysymyksiä asianosaisten asiamiehille, avustajille tai asianajajille.

Muilla tuomareilla ja julkisasiamiehellä on sama oikeus.

58 artikla

Asianosaiset voivat esiintyä yhteisöjen tuomioistuimessa vain asiamiehensä, avustajansa tai asianajajansa välityksellä.

59 artikla

1. Julkisasiamies esittää perustellun ratkaisuehdotuksensa suullisesti ennen suullisen käsittelyn päättymistä.

2. Julkisasiamiehen esitettyä ratkaisuehdotuksensa presidentti julistaa suullisen käsittelyn päättyneeksi.

60 artikla

Yhteisöjen tuomioistuin voi milloin tahansa julkisasiamiestä kuultuaan 45 artiklan 1 kohdan mukaisesti määrätä asian selvittämistoimista tai selvittämistoimien suorittamisesta uudelleen tai niiden täydentämisestä. Yhteisöjen tuomioistuin voi antaa jaoston tai esittelevän tuomarin tehtäväksi näiden toimien toteuttamisen.

61 artikla

Yhteisöjen tuomioistuin voi kuultuaan julkisasiamiestä määrätä suullisen käsittelyn aloitettavaksi uudestaan.

62 artikla

1. Kirjaaja pitää pöytäkirjaa jokaisesta suullisesta käsittelystä. Tämän pöytäkirjan allekirjoittavat presidentti ja kirjaaja. Pöytäkirja on todistusvoimainen.

2. Asianosaiset voivat tutustua kirjaamossa pöytäkirjoihin ja asiantuntijalausuntoihin; asianosaiset voivat saada niistä jäljennöksiä omalla kustannuksellaan.

4 luku

TUOMIOT

63 artikla

Tuomiossa on oltava:

- maininta siitä, että se on yhteisöjen tuomioistuimen antama tuomio;
- tuomion julistamispäivä;
- presidentin ja asian ratkaisemiseen osallistuneiden tuomareiden nimet;
- julkisasiamiehen nimi;
- kirjaajan nimi;
- asianosaisten nimet;
- asianosaisten asiamiesten, avustajien ja asianajajien nimet;
- asianosaisten vaatimukset;
- maininta siitä, että julkisasiamiestä on kuultu;
- tiivistelmä tosiseikoista;
- tuomion perustelut;
- tuomiolauselma, mukaan lukien oikeudenkäyntikuluja koskeva ratkaisu.

64 artikla

1. Tuomio julistetaan julkisessa istunnossa, johon asianosaiset kutsutaan.

2. Tuomion alkuperäiskappale, jonka allekirjoittavat presidentti, asian ratkaisemiseen osallistuneet tuomarit ja kirjaaja, sinetöidään ja talletetaan kirjaamoon; kullekin asianosaiselle annetaan tiedoksi oikeaksi todistettu jäljennös tuomiosta.

3. Kirjaaja merkitsee tuomion alkuperäiskappaleeseen tuomion julistamispäivän.

65 artikla

Tuomio on sitova julistamispäivästä alkaen.

66 artikla

1. Yhteisöjen tuomioistuin voi omasta aloitteestaan tai asianosaisen viimeistään kahden viikon kuluessa tuomion julistamisesta esittämästä pyynnöstä korjata tuomiossa olevan kirjoitus- tai laskuvirheen tai muun selvän virheen, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tuomion tulkintaa koskevien määräysten soveltamista.

2. Kirjaaja ilmoittaa asiasta asianosaisille, jotka voivat esittää kirjallisia huomautuksia presidentin asettamassa määräajassa.

3. Yhteisöjen tuomioistuin ratkaisee asian suljetuin ovin julkisasiamiestä kuultuaan.

4. Korjausmääräyksen alkuperäiskappale liitetään korjatun tuomion alkuperäiskappaleeseen. Korjausmääräyksestä tehdään merkintä korjatun tuomion alkuperäiskappaleeseen.

67 artikla

Jos yhteisöjen tuomioistuin on jättänyt lausumatta tietystä vaatimuksesta tai oikeudenkäyntikuluista, jokainen asianosainen voi saattaa asian yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi hakemuksella, joka on tehty kuukauden kuluessa tuomion tiedoksi antamisesta.

Hakemus annetaan tiedoksi vastapuolelle, ja presidentti asettaa määräajan, jonka kuluessa vastapuoli voi esittää kirjallisia huomautuksia.

Kun nämä huomautukset on esitetty, yhteisöjen tuomioistuin ratkaisee julkisasiamiestä kuultuaan samanaikaisesti, otetaanko hakemus tutkittavaksi ja hyväksytäänkö hakemus.

68 artikla

Kirjaaja huolehtii yhteisöjen tuomioistuimen oikeustapauskokoelman julkaisemisesta.

5 luku

OIKEUDENKÄYNTIKULUT

69 artikla

1. Oikeudenkäyntikuluja koskeva ratkaisu annetaan tuomiossa tai määräyksessä, jolla asian käsittely päätetään.

2. Asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut.

Jos hävinneitä asianosaisia on useita, yhteisöjen tuomioistuin ratkaisee, miten kulut on jaettava näiden asianosaisten kesken.

3. Jos asiassa osa vaatimuksista ratkaistaan toisen asianosaisen ja osa toisen asianosaisen hyväksi tai jos siihen on muutoin erityisiä syitä, yhteisöjen tuomioistuin voi määrätä oikeudenkäyntikulut jaettaviksi asianosaisten kesken tai määrätä, että kukin vastaa omista kuluistaan.

Yhteisöjen tuomioistuin voi velvoittaa asian voittaneen osapuolen korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jotka tuomioistuin katsoo asianosaisen tarpeettomasti tai haitantekona aiheuttaneen toiselle asianosaiselle.

4. Jäsenvaltiot ja toimielimet, jotka ovat asiassa väliintulijoina, vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan.

ETA-sopimuksen muut osapuolet kuin jäsenvaltiot ja EFTA:n valvontaviranomainen, jotka ovat asiassa väliintulijoina, vastaavat samoin omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Yhteisöjen tuomioistuin voi määrätä, että muun kuin edellisissä alakohdissa mainitun väliintulijan on vastattava omista oikeudenkäyntikuluistaan.

5. Asianosainen, joka peruuttaa kanteensa, velvoitetaan vastapuolen vaatimuksesta korvaamaan oikeudenkäyntikulut. Kanteensa peruuttavan pyynnöstä vastapuoli velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos se vastapuolen menettelyn vuoksi katsotaan kohtuulliseksi.

Jos asianosaiset sopivat oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta, oikeudenkäyntikuluja koskeva ratkaisu tehdään tämän sopimuksen mukaisesti.

Jollei oikeudenkäyntikulujen korvaamista vaadita, kukin asianosainen vastaa omista kuluistaan.

6. Jos lausunnon antaminen asiassa raukeaa, yhteisöjen tuomioistuin määrää oikeudenkäyntikuluista harkintansa mukaan.

70 artikla

Yhteisöjen ja niiden henkilöstön välisissä riita-asioissa toimielinten on vastattava omista kustannuksistaan, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tämän työjärjestyksen 69 artiklan 3 kohdan toisen alakohdan soveltamista.

71 artikla

Asianosaisen on korvattava kustannukset, jotka vastapuolelle aiheutuvat täytäntöönpanosta, siinä valtiossa voimassa olevien maksuperusteiden mukaisesti, jossa täytäntöönpano tapahtuu.

72 artikla

Asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on maksutonta, jollei seuraavista määräyksistä muuta johdu:

a) jos yhteisöjen tuomioistuimelle on aiheutunut kustannuksia, jotka olisi voitu välttää, se voi julkisasiamiestä kuultuaan velvoittaa kustannukset aiheuttaneen asianosaisen korvaamaan ne;

b) jos asianosaisen pyynnöstä on otettu jäljennöksiä tai tehty käännöksiä, tämä asianosainen vastaa kirjaajan kohtuuttomiksi harkitsemista kustannuksista tämän työjärjestyksen 16 artiklan 5 kohdassa tarkoitettujen maksuperusteiden mukaan.

73 artikla

Seuraavat oikeudenkäyntikulut katsotaan korvattaviksi, tämän kuitenkaan rajoittamatta edellisen artiklan määräysten soveltamista:

a) todistajille ja asiantuntijoille tämän työjärjestyksen 51 artiklan mukaisesti maksettavat korvaukset;

b) asianosaisille asian käsittelystä aiheutuneet välttämättömät kustannukset, erityisesti matka- ja oleskelukulut, sekä asiamiehen, avustajan tai asianajajan palkkio.

74 artikla

1. Jos oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta syntyy riita, asiaa käsittelevä jaosto ratkaisee sen asianosaisen pyynnöstä kuultuaan toisen asianosaisen huomautukset ja julkisasiamiehen ehdotuksen antamalla määräyksen, josta ei voi valittaa.

2. Asianosaiset voivat täytäntöönpanoa varten pyytää oikeaksi todistetun jäljennöksen määräyksestä.

75 artikla

1. Yhteisöjen tuomioistuimen kassa suorittaa maksut sen maan valuutassa, jossa yhteisöjen tuomioistuimella on kotipaikka.

Maksun saajan pyynnöstä maksut suoritetaan sen maan valuutassa, jossa korvattavat kulut ovat aiheutuneet tai jossa korvauksen perusteena olevat toimenpiteet on toteutettu.

2. Muut velalliset suorittavat maksunsa kotimaansa valuutassa.

3. Valuutanvaihdossa noudatetaan yhteisöjen tuomioistuimen kotipaikan virallista vaihtokurssia maksupäivänä.

6 luku

MAKSUTON OIKEUDENKÄYNTI

76 artikla

1. Asianosainen, joka ei kokonaan tai osaksi kykene suorittamaan oikeudenkäynnistä aiheutuvia kuluja, voi milloin tahansa pyytää maksutonta oikeudenkäyntiä.

Hakemukseen on liitettävä selvitys hakijan taloudellisesta tilasta, erityisesti toimivaltaisen viranomaisen antama todistus hakijan varattomuudesta.

2. Jos hakemus tehdään ennen kannetta, jonka hakija aikoo nostaa, hakemuksessa on selostettava lyhyesti kanteen sisältö.

Hakemuksen ei tarvitse olla asianajajan tekemä.

3. Presidentti nimeää esittelevän tuomarin. Otettuaan huomioon vastapuolen kirjalliset huomautukset ja kuultuaan julkisasiamiestä se jaosto, johon esittelevä tuomari kuuluu, päättää, myönnetäänkö maksuton oikeudenkäynti tai myönnetäänkö se osittaisena vai hylätäänkö hakemus. Jaosto tutkii, ettei kanne ole selvästi perusteeton.

Jaosto ratkaisee asian määräyksellä, jota ei perustella ja josta ei voi valittaa.

4. Jaosto voi milloin tahansa omasta aloitteestaan tai hakemuksesta peruuttaa myöntämänsä maksuttoman oikeudenkäynnin, jos myöntämisen perusteena olleissa olosuhteissa on tapahtunut muutoksia asian käsittelyn aikana.

5. Jos maksuton oikeudenkäynti myönnetään, yhteisöjen tuomioistuimen kassasta maksetaan ennakkona menoihin tarvittavat varat.

Oikeudenkäyntikuluja koskevassa ratkaisussa voidaan määrätä maksuttoman oikeudenkäynnin perusteella suoritetun rahamäärän maksamisesta kokonaan tai osittain takaisin yhteisöjen tuomioistuimen kassaan.

Kirjaaja huolehtii näiden rahamäärien perimisestä siltä asianosaiselta, joka on velvoitettu ne maksamaan.

7 luku

ASIAN POISTAMINEN

77 artikla

Jos asianosaiset tekevät asiassa sovinnon ennen yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisun antamista ja ilmoittavat yhteisöjen tuomioistuimelle luopuvansa kaikista vaatimuksistaan, presidentti määrää asian poistettavaksi rekisteristä ja tekee oikeudenkäyntikuluja koskevan ratkaisun 69 artiklan 5 kohdan mukaisesti ottaen tarvittaessa huomioon asianosaisten tätä koskevat ehdotukset.

Tätä määräystä ei sovelleta EY:n perustamissopimuksen 173 ja 175 artiklassa, EHTY:n perustamissopimuksen 33 ja 35 artiklassa ja Euratomin perustamissopimuksen 146 ja 148 artiklassa tarkoitettuihin kanteisiin.

78 artikla

Jos kantaja ilmoittaa kirjallisesti yhteisöjen tuomioistuimelle peruuttavansa kanteensa, presidentti määrää asian poistettavaksi rekisteristä ja tekee oikeudenkäyntikuluja koskevan ratkaisun 69 artiklan 5 kohdan mukaisesti.

8 luku

TIEDOKSIANTO

79 artikla

Kirjaaja huolehtii siitä, että tässä työjärjestyksessä määrätyt tiedoksiannot toimitetaan vastaanottajan prosessiosoitteeseen joko lähettämällä tiedoksiannettavasta asiakirjasta jäljennös kirjattuna kirjeenä vastaanottotodistusta vastaan tai luovuttamalla jäljennös henkilökohtaisesti kuittia vastaan.

Kirjaaja huolehtii jäljennösten ottamisesta tiedoksiannettavasta asiakirjasta ja todistaa ne oikeiksi, jolleivät asianosaiset itse toimita jäljennöksiä tämän työjärjestyksen 37 artiklan 1 kohdan mukaisesti.

9 luku

MÄÄRÄAJAT

80 artikla

1. EY:n, EHTY:n ja Euratomin perustamissopimuksissa sekä yhteisöjen tuomioistuimen perussäännössä ja tässä työjärjestyksessä määrätyt prosessuaaliset määräajat lasketaan seuraavasti:

a) jos päivinä, viikkoina, kuukausina tai vuosina ilmaistu määräaika on laskettava ajankohdasta, jona tietty tapahtuma sattuu tai tietty toimenpide toteutetaan, määräaikaan sisältyväksi ei lasketa sitä päivää, jona tämä tapahtuma sattuu tai toimenpide toteutetaan;

b) viikkoina, kuukausina tai vuosina ilmaistu määräaika päättyy sen päivän päättyessä, joka määräajan viimeisenä viikkona, kuukautena tai vuotena nimeltään tai järjestysnumeroltaan vastaa päivää, jona se tapahtuma sattui tai se toimenpide toteutettiin, josta määräaika on laskettava. Jos kuukausina tai vuosina ilmaistun määräajan näin laskettavaa päättymispäivää ei ole määräajan viimeisenä kuukautena, määräaika päättyy tämän kuukauden viimeisenä päivänä;

c) kuukausina ja päivinä ilmaistu määräaika lasketaan siten, että ensin lasketaan täydet kuukaudet ja sen jälkeen päivät;

d) määräaikoihin sisältyvät viralliset vapaapäivät, sunnuntait ja lauantait;

e) määräaikojen kuluminen ei keskeydy yhteisöjen tuomioistuimen lomakausina.

2. Jos määräajan viimeinen päivä on lauantai, sunnuntai tai virallinen vapaapäivä, katsotaan määräajan jatkuvan tätä seuraavan ensimmäisen työpäivän päättymiseen saakka.

Yhteisöjen tuomioistuimen laatima luettelo virallisista vapaapäivistä julkaistaan *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä*.

81 artikla

1. Määräaika, jota sovelletaan toimielimien antamia säädöksiä vastaan nostettaviin kanteisiin, alkaa kulua sitä päivää seuraavana päivänä, jona säädös annetaan tiedoksi sille, jota se koskee, tai jos säädös julkaistaan, viidentenätoista päivänä sen julkaisemisesta *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä*.

2. Prosessuaalisten määräaikojen pidentämisestä pitkien etäisyyksien vuoksi määrätään yhteisöjen tuomioistuimen päätöksellä, joka julkaistaan *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä*.

82 artikla

Tämän työjärjestyksen mukaisesti vahvistettuja määräaikoja voi pidentää se viranomainen, joka on asettanut määräajan.

Presidentti tai jaostojen puheenjohtajat voivat valtuuttaa kirjaajan asettamaan tai pidentämään sellaisia määräaikoja, joiden asettamiseen tai pidentämiseen he ovat tämän työjärjestyksen mukaan toimivaltaisia.

10 luku

ASIAN KÄSITTELYN LYKKÄÄMINEN

82 a artikla

1. Asian käsittelyä voidaan lykätä:

a) EY:n perussäännön 47 artiklan kolmannessa kohdassa, EHTY:n perussäännön 47 artiklan kolmannessa kohdassa ja Euratomin perussäännön 48 artiklan kolmannessa kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa yhteisöjen tuomioistuimen tai asiaa käsittelevän jaoston määräyksellä, joka on annettu julkisasiamiehen kuulemisen jälkeen;

b) muissa tapauksissa presidentin päätöksellä, jonka tämä on tehnyt kuultuaan julkisasiamiestä ja, lukuun ottamatta 103 artiklassa tarkoitettuja ennakkoratkaisupyyntöjä, asianosaisia.

Asian käsittelyä voidaan jatkaa määräyksellä tai päätöksellä samaa menettelytapaa noudattaen.

Tässä kohdassa tarkoitetut määräykset ja päätökset annetaan tiedoksi asianosaisille.

2. Asian lykkäyksen oikeusvaikutukset alkavat lykkäystä koskevassa määräyksessä tai päätöksessä mainittuna päivänä, tai jos tällaista mainintaa ei ole, määräyksen tai päätöksen antamispäivänä.

Kun asian käsittely on lykätty, asianosaisia koskevat prosessuaaliset määräajat eivät kulu.

3. Jos lykkäystä koskevassa määräyksessä tai päätöksessä ei ole määrätty lykkäyksen kestoa, lykkäyksen oikeusvaikutukset päättyvät käsittelyn jatkamista koskevassa määräyksessä tai päätöksessä mainittuna ajankohtana, tai jos tällaista mainintaa ei ole, jatkamista koskevan päätöksen tai määräyksen antamispäivänä.

Prosessuaaliset määräajat alkavat kulua alusta käsittelyn jatkamista koskevasta päätöksestä alkaen.

III OSASTO

ERITYISET PROSESSIT

1 luku

TÄYTÄNTÖÖNPANON LYKKÄÄMINEN JA MUUT VÄLITOIMET

83 artikla

1. Hakemus toimielimen antaman säädöksen täytäntöönpanon lykkäämiseksi EY:n perustamissopimuksen 185 artiklan, EHTY:n perustamissopimuksen 39 artiklan toisen kohdan ja Euratomin perustamissopimuksen 157 artiklan mukaisesti otetaan tutkittavaksi ainoastaan, jos hakija on nostanut kanteen tätä säädöstä vastaan yhteisöjen tuomioistuimessa.

EHTY:n perustamissopimuksen 39 artiklan kolmannen kohdan, EY:n perustamissopimuksen 186 artiklan ja Euratomin perustamissopimuksen 157 artiklan mukaisia muita välitoimia koskeva hakemus otetaan tutkittavaksi ainoastaan, jos sen on tehnyt yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saatetun asian asianosainen ja jos se liittyy tähän asiaan.

2. Edellisessä kohdassa tarkoitetuissa hakemuksissa on ilmoitettava oikeudenkäynnin kohde ja seikat, joiden vuoksi asia on kiireellinen, sekä ne tosiseikat ja oikeudelliset perusteet, joiden vuoksi vaaditusta välitoimesta määrääminen on ilmeisesti perusteltua.

3. Hakemus tehdään erillisillä asiakirjalla noudattaen tämän työjärjestyksen 37 ja 38 artiklan määräyksiä.

84 artikla

1. Hakemus annetaan tiedoksi vastapuolelle, joka voi presidentin asettamassa lyhyessä määräajassa esittää suullisia tai kirjallisia huomautuksia.

2. Presidentti harkitsee, onko tarpeen määrätä asian selvittämistoimista.

Presidentti voi hyväksyä hakemuksen jo ennen kuin vastapuoli on esittänyt huomautuksensa. Tätä päätöstä voidaan muuttaa tai se voidaan peruuttaa, myös yhteisöjen tuomioistuimen omasta aloitteesta.

85 artikla

Presidentti ratkaisee hakemuksen itse tai siirtää sen yhteisöjen tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Jos presidentti on poissa tai estynyt, sovelletaan tämän työjärjestyksen 11 artiklan määräyksiä.

Jos hakemus siirretään yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi, se lykkää kaikkien muiden asioiden käsittelyä ja antaa ratkaisunsa kuultuaan julkisasiamiestä. Tällöin sovelletaan edellisen artiklan määräyksiä.

86 artikla

1. Hakemus ratkaistaan määräyksellä, joka perustellaan ja josta ei voi valittaa. Tämä määräys annetaan heti tiedoksi asianosaisille.

2. Määräyksen täytäntöönpanon edellytyksenä voidaan vaatia, että hakija asettaa vakuuden, jonka suuruus ja jota koskevat yksityiskohtaiset säännöt vahvistetaan olosuhteet huomioon ottaen.

3. Määräyksessä voidaan vahvistaa päivä, jolloin välitoimen voimassaolo päättyy. Muussa tapauksessa välitoimen voimassaolo päättyy, kun asiassa annetaan lopullinen tuomio.

4. Määräys on väliaikainen, eikä se millään tavoin vaikuta yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisuun pääasiassa.

87 artikla

Asianosaisen hakemuksesta määräystä voidaan milloin tahansa muuttaa, tai se voidaan olosuhteiden muuttumisen vuoksi peruuttaa.

88 artikla

Välitoimea koskevan hakemuksen hylkääminen ei estä sen tehnyttä asianosaista tekemästä uutta hakemusta, joka perustuu uusiin tosiseikkoihin.

89 artikla

Tämän luvun määräyksiä sovelletaan yhteisöjen tuomioistuimen tai muun toimielimen päätöksen täytäntöönpanon lykkäämistä koskevaan hakemukseen, joka on tehty EY:n perustamissopimuksen 187 ja 192 artiklan, EHTY:n perustamissopimuksen 44 ja 92 artiklan sekä Euratomin perustamissopimuksen 159 ja 164 artiklan mukaisesti.

Määräyksessä, jolla hakemus hyväksytään, vahvistetaan tarvittaessa päivä, jona välitoimen voimassaolo päättyy.

90 artikla

1. Euratomin perustamissopimuksen 81 artiklan kolmannessa ja neljännessä kohdassa tarkoitetussa pyynnössä on mainittava:

a) valvontaan määrättyjen henkilöiden ja yritysten nimi ja kotipaikka;

b) valvonnan kohde ja tarkoitus.

2. Presidentti ratkaisee asian määräyksellä. Tämän työjärjestyksen 86 artiklan määräyksiä sovelletaan.

Jos presidentti on poissa tai estynyt, sovelletaan tämän työjärjestyksen 11 artiklaa.

2 luku

OIKEUDENKÄYNTIMENETTELYYN LIITTYVISTÄ SEIKOISTA

91 artikla

1. Jos asianosainen haluaa yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisevan prosessinedellytysten puuttumista koskevan väitteen tai muun oikeudenkäyntimenettelyyn liittyvän seikan käsittelemättä itse pääasiaa asianosaisen on tehtävä siitä hakemus erillisellä asiakirjalla.

Hakemuksessa on ilmoitettava ne tosiseikat ja oikeudelliset perusteet, joihin vedotaan, sekä vaatimukset, ja siihen on liitettävä niitä tukevat asiakirjat.

2. Heti kun hakemus on jätetty, presidentti asettaa määräajan, jonka kuluessa vastapuoli voi esittää kirjallisesti perusteensa ja vaatimuksensa.

3. Jollei yhteisöjen tuomioistuin päätä toisin, hakemuksen jatkokäsittely on suullinen.

4. Yhteisöjen tuomioistuin ratkaisee hakemuksen julkisasiamiestä kuultuaan tai lykkää sen ratkaistavaksi lopullisen tuomion yhteydessä.

Jos yhteisöjen tuomioistuin hylkää hakemuksen tai lykkää sen ratkaistavaksi pääasian yhteydessä, presidentti vahvistaa uudet määräajat asian käsittelyn jatkamiseksi.

92 artikla

1. Jos yhteisöjen tuomioistuin ei selvästi ole toimivaltainen ratkaisemaan kannetta tai jos kanteen tutkittavaksi ottamisen edellytykset selvästi puuttuvat, yhteisöjen tuomioistuin voi jatkamatta asian käsittelyä ratkaista asian perustellulla määräyksellä julkisasiamiestä kuultuaan.

2. Yhteisöjen tuomioistuin voi milloin tahansa omasta aloitteestaan tutkia, onko asia jätettävä tutkimatta ehdottoman prosessinedellytyksen puuttumisen vuoksi. Yhteisöjen tuomioistuin ratkaisee asian tämän työjärjestyksen 91 artiklan 3 ja 4 kohdan mukaisesti.

3 luku

VÄLIINTULO

93 artikla

1. Väliintulohakemus on tehtävä kolmen kuukauden kuluessa 16 artiklan 6 kohdassa tarkoitetun tiedonannon julkaisemisesta.

Väliintulohakemuksessa on mainittava:

a) asia;

b) asianosaiset;

c) väliintulijan nimi ja kotipaikka;

d) väliintulijan prosessiosoite sillä paikkakunnalla, missä yhteisöjen tuomioistuimella on kotipaikka;

e) ne vaatimukset, joita väliintulolla halutaan tukea;

f) selvitys väliintulon perusteista, jos väliintulohakemus esitetään EY:n perussäännön 37 artiklan toisen tai kolmannen kohdan, EHTY:n perussäännön 34 artiklan tai Euratomin perussäännön 38 artiklan toisen kohdan perusteella.

Väliintulijan edustajaan sovelletaan EY:n perussäännön 17 artiklan, EHTY:n perussäännön 20 artiklan ja Euratomin perussäännön 17 artiklan määräyksiä.

Tämän työjärjestyksen 37 ja 38 artiklaa noudatetaan soveltuvin osin.

2. Väliintulohakemus annetaan tiedoksi asianosaisille.

Annettuaan asianosaisille mahdollisuuden esittää kirjalliset tai suulliset huomautuksensa yhteisöjen tuomioistuimen presidentti ratkaisee väliintulohakemuksen.

Presidentti ratkaisee väliintulohakemuksen määräyksellä tai siirtää sen yhteisöjen tuomioistuimen ratkaistavaksi.

3. Jos presidentti hyväksyy väliintulon, väliintulijalle toimitetaan jäljennös kaikista asianosaisille tiedoksi annetuista asiakirjoista. Presidentti voi kuitenkin asianosaisen pyynnöstä jättää toimittamatta väliintulijalle asiakirjoja, jotka ovat salaisia tai luottamuksellisia.

4. Väliintulijan on hyväksyttävä asia sellaisena kuin se on väliintulohetkellä.

5. Presidentti asettaa määräajan, jonka kuluessa väliintulija voi antaa väliintulokirjelmän.

Väliintulokirjelmässä on mainittava:

a) väliintulijan vaatimukset, joilla tuetaan tai vastustetaan osaksi tai kokonaan jonkin asianosaisen vaatimuksia;

b) oikeudelliset perusteet ja perustelut, joihin väliintulija vetoaa;

c) esitettävä näyttö.

6. Kun väliintulokirjelmä on jätetty, presidentti asettaa tarvittaessa määräajan, jonka kuluessa asianosaiset voivat vastata kirjelmään.

4 luku

YKSIPUOLINEN TUOMIO JA TAKAISINSAANTI

94 artikla

1. Jos oikeassa järjestyksessä haastettu vastaaja ei anna vastinetta kanteeseen määrättyjen menettelytapojen mukaisesti tai määrätyssä ajassa, kantaja voi vaatia yhteisöjen tuomioistuimelta yksipuolista tuomiota.

Tämä hakemus annetaan tiedoksi vastaajalle. Presidentti määrää suullisen käsittelyn aloittamispäivän.

2. Ennen yksipuolisen tuomion antamista yhteisöjen tuomioistuin tutkii julkisasiamiestä kuultuaan kanteen tutkittavaksi ottamisen edellytykset ja tarkastaa, onko muotovaatimukset täytetty asianmukaisesti ja ovatko kantajan vaatimukset ilmeisesti perusteltuja. Yhteisöjen tuomioistuin voi määrätä asian selvittämistoimista.

3. Yksipuolinen tuomio on täytäntöönpanokelpoinen. Yhteisöjen tuomioistuin voi kuitenkin lykätä täytäntöönpanoa siihen asti, kunnes se on ratkaissut jäljempänä 4 kohdan mukaisesti tehdyn takaisinsaantihakemuksen, tai se voi määrätä täytäntöönpanon edellytykseksi, että kantaja asettaa vakuuden, jonka suuruus ja jota koskevat yksityiskohtaiset säännöt vahvistetaan olosuhteet huomioon ottaen. Vakuus palautetaan, jos takaisinsaantihakemusta ei tehdä tai se hylätään.

4. Yksipuolista tuomiota vastaan voidaan hakea takaisinsaantia.

Takaisinsaantia on haettava kuukauden kuluessa tuomion tiedoksi antamisesta; hakemus on tehtävä tämän työjärjestyksen 37 ja 38 artiklassa määrättyjä muotovaatimuksia noudattaen.

5. Kun takaisinsaantihakemus on annettu tiedoksi, presidentti asettaa määräajan, jonka kuluessa vastapuoli voi esittää kirjalliset huomautuksensa.

Asian käsittelyä jatketaan tämän työjärjestyksen 44 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen mukaisesti.

6. Yhteisöjen tuomioistuin ratkaisee asian tuomiolla, josta ei voida valittaa.

Takaisinsaantia koskevan tuomion alkuperäiskappale liitetään yksipuolisen tuomion alkuperäiskappaleeseen. Viimeksi mainitun tuomion alkuperäiskappaleeseen tehdään merkintä takaisinsaantia koskevasta tuomiosta.

5 luku

ASIOIDEN SIIRTÄMINEN JAOSTOILLE

95 artikla

1. Yhteisöjen tuomioistuin voi siirtää jaoston käsiteltäviksi kaikki sen käsiteltäviksi saatetut asiat, jollei asian vaikeuden tai merkityksen taikka erityisten syiden vuoksi ole tarpeen, että yhteisöjen tuomioistuin ratkaisee asian täysistunnossa.

2. Yhteisöjen tuomioistuin tekee siirtämistä koskevan päätöksen kirjallisen käsittelyn lopussa ottaen huomioon esittelevän tuomarin alustavan kertomuksen ja kuultuaan julkisasiamiestä.

Asiaa ei kuitenkaan voida siirtää jaostolle, jos käsiteltävässä asiassa asianosaisena oleva jäsenvaltio tai yhteisöjen toimielin vaatii, että asia on ratkaistava täysistunnossa. Ilmaisulla "käsiteltävässä asiassa asianosaisena" tarkoitetaan tässä kohdassa kaikkia jäsenvaltioita ja kaikkia toimielimiä, jotka ovat riidan asianosaisia tai riidassa väliintulijoita tai jotka ovat esittäneet kirjallisia huomautuksia 103 artiklassa tarkoitetussa ennakkoratkaisuasiassa.

Edellisessä alakohdassa tarkoitettua vaatimusta ei voida esittää yhteisöjen ja niiden henkilöstön välisissä riita-asioissa.

3. Jaosto voi siirtää asian missä tahansa käsittelyn vaiheessa yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi.

96 artikla

(kumottu)

6 luku

ERITYISET MUUTOKSENHAKUKEINOT

1 jakso – Kolmannen osapuolen kantelu

97 artikla

1. Kanteluun, jossa kolmas osapuoli vaatii asian käsittelemistä uudelleen, sovelletaan tämän työjärjestyksen 37 ja 38 artiklan määräyksiä; kantelussa on lisäksi mainittava:

a) tuomio, jota kantelu koskee;

b) miten kantelun kohteena oleva tuomio loukkaa kolmannen osapuolen oikeuksia;

c) syyt, joiden vuoksi kolmas osapuoli ei ole voinut osallistua pääasian käsittelyyn.

Kantelu on osoitettava kaikkia pääasian asianosaisia vastaan.

Jos tuomio on julkaistu *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä*, hakemus on tehtävä kahden kuukauden kuluessa tuomion julkaisemisesta.

2. Yhteisöjen tuomioistuin voi kantelun tehneen kolmannen osapuolen vaatimuksesta määrätä kyseisen tuomion täytäntöönpanon lykättäväksi. Tällöin sovelletaan tämän työjärjestyksen III osaston 1 luvun määräyksiä.

3. Tuomiota, jota kolmannen osapuolen kantelu koskee, muutetaan siltä osin kuin tämän vaatimukset hyväksytään.

Kolmannen osapuolen kantelun johdosta annetun tuomion alkuperäiskappale liitetään kantelun kohteena olevan tuomion alkuperäiskappaleeseen. Viimeksi mainitun tuomion alkuperäiskappaleeseen tehdään merkintä kolmannen osapuolen vaatimuksen johdosta annetusta tuomiosta.

2 jakso – Tuomion purkaminen

98 artikla

Purkamishakemus tuomion ottamiseksi uudelleen käsiteltäväksi on tehtävä kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun hakija on saanut tiedon hakemuksen perusteena olevan tosiseikan olemassaolosta.

99 artikla

1. Purkamishakemukseen sovelletaan tämän työjärjestyksen 37 ja 38 artiklan määräyksiä; hakemuksessa on lisäksi mainittava:

a) tuomio, jota hakemus koskee;

b) miltä osin tuomiota vastustetaan;

c) hakemuksen perusteena olevat tosiseikat;

d) mitä näyttöä esitetään niistä tosiseikoista, joiden vuoksi tuomion purkaminen on perusteltua, ja siitä, että edellisessä artiklassa asetettua määräaikaa on noudatettu.

2. Purkamishakemus on osoitettava kaikkia uudelleen käsiteltäväksi vaadittavan tuomion asianosaisia vastaan.

100 artikla

1. Ottamatta kantaa pääasiaan yhteisöjen tuomioistuin ratkaisee suljetuin ovin annettavalla tuomiolla, kuultuaan julkisasiamiestä ja otettuaan huomioon asianosaisten kirjalliset huomautukset, otetaanko hakemus tutkittavaksi.

2. Jos yhteisöjen tuomioistuin päättää ottaa hakemuksen tutkittavaksi, se tutkii pääasian ja ratkaisee asian tuomiolla tämän työjärjestyksen määräysten mukaisesti.

3. Purkamishakemuksen johdosta annetun tuomion alkuperäiskappale liitetään hakemuksen kohteena olevan tuomion alkuperäiskappaleeseen. Viimeksi mainitun tuomion alkuperäiskappaleeseen tehdään merkintä purkamishakemuksen johdosta annetusta tuomiosta.

7 luku

MUUTOKSENHAKU VÄLITYSLAUTAKUNNAN PÄÄTÖKSIIN

101 artikla

1. Euratomin perustamissopimuksen 18 artiklan toisessa kohdassa tarkoitetussa valituksessa on mainittava:

a) valittajan nimi ja kotipaikka;

b) allekirjoittajan asema;

c) välityslautakunnan päätös, josta valitetaan;

d) asianosaiset;

e) lyhyt selvitys tosiseikoista;

f) valittajan vaatimukset ja niiden perusteet.

2. Tämän työjärjestyksen 37 artiklan 3 ja 4 kohtaa sekä 38 artiklan 2, 3 ja 5 kohtaa noudatetaan soveltuvin osin.

Lisäksi valitukseen on liitettävä oikeaksi todistettu jäljennös päätöksestä, josta valitetaan.

3. Heti kun valitus on jätetty, yhteisöjen tuomioistuimen kirjaaja kehottaa välityslautakuntaa toimittamaan asiaan liittyvät asiakirjat yhteisöjen tuomioistuimelle.

4. Asian käsittelyä jatketaan tämän työjärjestyksen 39, 40 ja 55 artiklan mukaisesti.

5. Yhteisöjen tuomioistuin ratkaisee asian tuomiolla. Jos välityslautakunnan päätös kumotaan, yhteisöjen tuomioistuin palauttaa asian tarvittaessa lautakunnan käsiteltäväksi.

8 luku

TUOMIOIDEN TULKINTA

102 artikla

1. Tuomion tulkintaa koskeva hakemus tehdään tämän työjärjestyksen 37 ja 38 artiklan määräysten mukaisesti. Hakemuksessa on lisäksi mainittava:

a) tuomio, jota hakemus koskee;

b) ne tuomion kohdat, joiden tulkintaa pyydetään.

Hakemus on osoitettava kaikkia kyseisen tuomion asianosaisia vastaan.

2. Yhteisöjen tuomioistuin ratkaisee asian tuomiolla annettuaan asianosaisille mahdollisuuden esittää huomautuksensa ja kuultuaan julkisasiamiestä.

Tulkintaa koskevan tuomion alkuperäiskappale liitetään tulkittavan tuomion alkuperäiskappaleeseen. Viimeksi mainitun tuomion alkuperäiskappaleeseen tehdään merkintä tulkintaa koskevasta tuomiosta.

9 luku

ENNAKKORATKAISUPYYNNÖT JA MUUT TULKINTAPYYNNÖT

103 artikla

1. EY:n perussäännön 20 artiklassa ja Euratomin perussäännön 21 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa asian käsittelyyn sovelletaan tämän työjärjestyksen määräyksiä, jollei ennakkoratkaisuasioiden luonteen vuoksi tarvittavista mukautuksista muuta johdu.

2. Edellä olevan 1 kohdan määräyksiä sovelletaan myös niihin ennakkoratkaisupyyntöihin, joista määrätään seuraavissa Luxemburgissa 3 päivänä kesäkuuta 1971 allekirjoitetuissa pöytäkirjoissa: pöytäkirja yhteisöjen tuomioistuimen toimivallasta tulkita 29 päivänä helmikuuta 1968 tehtyä yhteisöjen ja oikeushenkilöiden vastavuoroista tunnustamista koskevaa yleissopimusta ja pöytäkirja yhteisöjen tuomioistuimen toimivallasta tulkita 27 päivänä syyskuuta 1968 tehtyä tuomioistuimen toimivaltaa ja tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevaa yleissopimusta; lisäksi 1 kohdan määräyksiä sovelletaan viimeksi mainitun pöytäkirjan 4 artiklassa määrättyihin menettelyihin.

Edellä olevan 1 kohdan määräyksiä sovelletaan myös tulkintapyyntöihin, joista mahdollisesti määrätään muissa sopimuksissa.

3. EHTY:n perussäännön 41 artiklassa tarkoitetussa tapauksessa päätös, jolla ennakkoratkaisua pyydetään, annetaan tiedoksi pääasian asianosaisille, jäsenvaltioille, komissiolle ja neuvostolle.

Edellisessä alakohdassa tarkoitetuilla osapuolilla on oikeus kahden kuukauden kuluessa tästä tiedoksiannosta esittää kirjelmiä tai kirjallisia huomautuksia.

Edellä olevan 1 kohdan määräyksiä sovelletaan.

104 artikla

1. Jäsenvaltioille annetaan tiedoksi 103 artiklassa tarkoitetuista kansallisten tuomioistuimien päätöksistä alkuperäinen versio, johon on liitetty käännös kyseisen valtion viralliselle kielelle.

EY:n perussäännön 20 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa kansallisten tuomioistuinten päätöksistä annetaan ETA-sopimuksen osapuolina oleville muille valtioille kuin jäsenvaltioille ja EFTA:n valvontaviranomaiselle tiedoksi alkuperäinen versio, johon liitetään käännös jollekin 29 artiklan 1 kohdassa mainituista kielistä, jonka valitsee se, jolle tiedoksianto osoitetaan.

2. Kun kyse on pääasian asianosaisten edustamisesta ja henkilökohtaisesta läsnäolosta ennakkoratkaisuasioissa, yhteisöjen tuomioistuin ottaa huomioon asian yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saattaneessa kansallisessa tuomioistuimessa sovellettavat oikeudenkäyntisäännöt.

3. Jos ennakkoratkaisukysymys on selvästi samanlainen kuin kysymys, johon yhteisöjen tuomioistuin on jo antanut ratkaisun, se voi ilmoitettuaan asiasta ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle ja kuultuaan EY:n perussäännön 20 artiklassa, Euratomin perussäännön 21 artiklassa ja tämän työjärjestyksen 103 artiklan 3 kohdassa tarkoitettujen osapuolten mahdollisesti esittämät huomautukset sekä kuultuaan julkisasiamiestä ratkaista asian perustellulla määräyksellä, jossa viitataan sen aikaisemmin antamaan tuomioon.

4. Asian käsittelyyn ennakkoratkaisuasioissa kuuluu yhteisöjen tuomioistuimessa myös suullinen vaihe, sanotun kuitenkaan rajoittamatta edellisen kohdan määräysten soveltamista. Kuitenkin yhteisöjen tuomioistuin voi sen jälkeen, kun EY:n perussäännön 20 artiklassa, Euratomin perussäännön 21 artiklassa ja tämän työjärjestyksen 103 artiklan 3 kohdassa tarkoitetut kirjelmät ja huomautukset on jätetty, päättää asiasta toisin esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella julkisasiamiestä kuultuaan ja ilmoitettuaan asiasta niille, joilla edellä mainittujen määräysten mukaisesti on oikeus esittää kirjelmiä ja huomautuksia, jos näistä kukaan ei vaadi saada esittää suullisia huomautuksia.

5. Ennakkoratkaisuasioissa oikeudenkäyntikuluista päättää kansallinen tuomioistuin.

Erityistapauksissa yhteisöjen tuomioistuin voi myöntää maksutonta oikeudenkäyntiä koskevien sääntöjen mukaisesti avustuksen, jonka tarkoituksena on helpottaa asianosaisen henkilökohtaista läsnäoloa tai edustusta.

10 luku

EURATOMIN PERUSTAMISSOPIMUKSEN 103–105 ARTIKLASSA TARKOITETUT ERITYISET PROSESSIT

105 artikla

1. Euratomin perustamissopimuksen 103 artiklan kolmannessa kohdassa tarkoitettu pyyntö jätetään neljänä oikeaksi todistettuna jäljennöksenä. Pyyntö annetaan tiedoksi komissiolle.

2. Pyyntöön liitetään kyseisen sopimuksen tai yleissopimuksen luonnos ja komission asianomaiselle jäsenvaltiolle esittämät huomautukset sekä muut pyyntöä tukevat asiakirjat.

Komissio esittää huomautuksensa yhteisöjen tuomioistuimelle kymmenen päivän määräajassa, jota presidentti voi pidentää kuultuaan asianomaista jäsenvaltiota.

Oikeaksi todistettu jäljennös edellä tarkoitetuista huomautuksista annetaan tiedoksi tälle jäsenvaltiolle.

3. Heti kun pyyntö on jätetty, presidentti nimeää esittelevän tuomarin. Ensimmäinen julkisasiamies nimeää asiaa käsittelevän julkisasiamiehen heti esittelevän tuomarin nimeämisen jälkeen.

4. Ratkaisu tehdään suljetuin ovin sen jälkeen kun julkisasiamiestä on kuultu.

Asianomaisen valtion ja komission asiamiehiä tai avustajia kuullaan heidän pyynnöstään.

106 artikla

1. Euratomin perustamissopimuksen 104 artiklan viimeisessä kohdassa ja 105 artiklan viimeisessä kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa sovelletaan tämän työjärjestyksen 37 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen määräyksiä.

2. Pyyntö annetaan tiedoksi valtiolle, jonka kansalainen se henkilö on tai jossa sillä yrityksellä on kotipaikka, jota vastaan pyyntö on esitetty.

11 luku

LAUSUNNOT

107 artikla

1. Jos EY:n perustamissopimuksen 228 artiklassa tarkoitettua lausuntoa pyytää neuvosto, pyyntö annetaan tiedoksi komissiolle. Jos pyynnön esittää komissio, se annetaan tiedoksi neuvostolle ja jäsenvaltioille. Jos pyynnön esittää jäsenvaltio, se annetaan tiedoksi neuvostolle, komissiolle ja muille jäsenvaltiolle.

Presidentti asettaa määräajan, jonka kuluessa toimielimet ja jäsenvaltiot, joille pyyntö on annettu tiedoksi, voivat esittää kirjallisia huomautuksia.

2. Lausunto voi koskea sekä sitä, onko suunniteltu sopimus sopusoinnussa EY:n perustamissopimuksen määräysten kanssa, että sitä, onko yhteisöllä tai jollakin sen toimielimellä toimivalta tehdä kyseinen sopimus.

108 artikla

1. Heti kun edellisessä artiklassa tarkoitettu lausuntopyyntö on esitetty, presidentti nimeää esittelevän tuomarin.

2. Yhteisöjen tuomioistuin antaa suljetuin ovin perustellun lausunnon kuultuaan julkisasiamiehiä.

3. Lausunto, jonka presidentti ja asian ratkaisemiseen osallistuneet tuomarit sekä kirjaaja allekirjoittavat, annetaan tiedoksi neuvostolle, komissiolle ja jäsenvaltioille.

109 artikla

EHTY:n perustamissopimuksen 95 artiklan neljännen kohdan mukaisen lausunnon saamiseksi asia saatetaan yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi komission ja neuvoston yhteisesti esittämällä pyynnöllä.

Lausunto annetaan edellisen artiklan määräysten mukaisesti. Se annetaan tiedoksi komissiolle, neuvostolle ja Euroopan parlamentille.

IV OSASTO

MUUTOKSENHAKU YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIMEN PÄÄTÖKSIIN

110 artikla

EY:n perussäännön 49 ja 50 artiklassa, EHTY:n perussäännön 49 ja 50 artiklassa ja Euratomin perussäännön 50 ja 51 artiklassa tarkoitettuja, yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiosta tehtyjä valituksia käsiteltäessä oikeudenkäyntikielenä on valituksen kohteena olevassa yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätöksessä käytetty kieli, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tämän työjärjestyksen 29 artiklan 2 kohdan b ja c alakohdan ja 3 kohdan neljännen alakohdan määräysten soveltamista.

111 artikla

1. Valitus tehdään jättämällä valituskirjelmä yhteisöjen tuomioistuimen tai yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon.

2. Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamo toimittaa viipymättä ensimmäisen oikeusasteen oikeudenkäyntiasiakirjat ja tarvittaessa valituskirjelmän yhteisöjen tuomioistuimen kirjaamoon.

112 artikla

1. Valituskirjelmässä on mainittava:

a) valituksen tekijän nimi ja kotipaikka;

b) muut asianosaiset yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa pidetyssä käsitelyssä;

c) oikeudelliset perusteet ja väitteet, joihin vedotaan;

d) valittajan vaatimukset.

Valitukseen sovelletaan tämän työjärjestyksen 37 artiklaa ja 38 artiklan 2 ja 3 kohtaa.

2. Valituskirjelmään liitetään yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio, josta valitetaan. Valituskirjelmässä on mainittava päivä, jona päätös, josta valitetaan, on annettu valittajalle tiedoksi.

3. Jos valitus ei ole 38 artiklan 3 kohdan tai tämän artiklan 2 kohdan määräysten mukainen, sovelletaan tämän työjärjestyksen 38 artiklan 7 kohtaa.

113 artikla

1. Valituksessa voidaan vaatia:

- yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätöksen kumoamista kokonaan tai osittain;
- ensimmäisessä oikeusasteessa esitettyjen vaatimusten hyväksymistä kokonaan tai osittain, mutta ei uusien vaatimusten hyväksymistä.

2. Valituksessa ei voida muuttaa oikeudenkäynnin kohdetta siitä, mikä se oli yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa.

114 artikla

Valituskirjelmä annetaan tiedoksi kaikille yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa pidetyn käsittelyn asianosaisille. Tämän työjärjestyksen 39 artiklaa sovelletaan.

115 artikla

1. Jokainen yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa pidetyn käsittelyn asianosainen voi antaa valitukseen vastineen kahden kuukauden kuluessa valituksen tiedoksi antamisesta. Tätä määräaikaa ei voida pidentää.

2. Vastineessa on mainittava:

a) vastineen antajan nimi ja kotipaikka;

b) päivä, jona valituskirjelmä on annettu tiedoksi vastineen antajalle;

c) oikeudelliset perusteet ja väitteet, joihin vedotaan.

d) vaatimukset.

Valitukseen annettavaan vastineeseen sovelletaan tämän työjärjestyksen 38 artiklan 2 ja 3 kohtaa.

116 artikla

1. Vastineessa voidaan vaatia:

- valituksen hylkäämistä kokonaan tai osittain tai yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätöksen kumoamista kokonaan tai osittain;

- ensimmäisessä oikeusasteessa esitettyjen vaatimusten hyväksymistä kokonaan tai osittain, mutta ei uusien vaatimusten hyväksymistä.

2. Vastineessa ei voida muuttaa oikeudenkäynnin kohdetta siitä, mikä se oli yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa.

117 artikla

1. Valitusta ja siihen annettua vastinetta voidaan täydentää valittajan vastauksella ja vastineen antajan vastauksella sekä muilla kirjelmillä, jos presidentti pyynnöstä, joka esitetään seitsemän päivän kuluessa vastineen tai valittajan vastauksen tiedoksi antamisesta, pitää sitä tarpeellisena ja nimenomaisesti antaa siihen luvan, jotta kyseinen asianosainen voi puolustaa kantaansa, tai valitukseen annettavan päätöksen valmistelua varten.

2. Jos valitukseen annetussa vastineessa vaaditaan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen antaman päätöksen kumoamista osittain tai kokonaan sellaisella perusteella, jota ei ole esitetty valituksessa, valittaja tai muut asianosaiset voivat esittää vastauksen, joka kohdistuu ainoastaan tähän perusteeseen, kahden kuukauden kuluessa kyseisen vastineen tiedoksi antamisesta. Edellä olevaa 1 kohtaa sovelletaan tämän vastauksen vuoksi annettuihin täydentäviin kirjelmiin.

3. Jos presidentti sallii valittajan vastauksen tai vastineen antajan vastauksen tai minkä tahansa muun kirjelmän jättämisen, hän asettaa määräajan, jonka kuluessa nämä oikeudenkäyntiasiakirjat on jätettävä.

118 artikla

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätöksestä tehdyn valituksen käsittelyyn yhteisöjen tuomioistuimessa sovelletaan tämän työjärjestyksen 42 artiklan 2 kohtaa ja 43, 44, 55–90, 93, 95–100 ja 102 artiklaa, sanotun kuitenkaan rajoittamatta jäljempänä olevien määräysten soveltamista.

119 artikla

Jos valituksen tutkittavaksi ottamisen edellytykset selvästi puuttuvat tai jos valitus on selvästi perusteeton, yhteisöjen tuomioistuin voi milloin tahansa esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella julkisasiamiestä kuultuaan hylätä valituksen kokonaan tai osittain perustellulla määräyksellä.

120 artikla

Tämän työjärjestyksen 115 artiklan 1 kohdassa ja tarvittaessa 117 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen kirjelmien antamisen jälkeen yhteisöjen tuomioistuin voi esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella kuultuaan julkisasiamiestä ja asianosaisia päättää ratkaista valituksen ilman suullista käsittelyä, jollei jokin asianosaisista vastusta tätä sillä perusteella, että kyseisellä asianosaisella ei ole ollut kirjallisessa käsittelyssä tilaisuutta ajaa asiaansa parhaalla mahdollisella tavalla.

121 artikla

Edellä 44 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu kertomus annetaan yhteisöjen tuomioistuimelle sen jälkeen, kun tämän työjärjestyksen 115 artiklan 1 kohdassa ja tarvittaessa 117 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitetut kirjelmät on annettu. Tähän kertomukseen sisältyy 44 artiklan 1 kohdassa määrättyjen ehdotusten lisäksi ehdotus tämän työjärjestyksen 120 artiklan mahdollisesta soveltamisesta. Jos edellä tarkoitettuja kirjelmiä ei anneta, samaa menettelyä sovelletaan kirjelmien antamiselle asetetun määräajan päätyttyä.

122 artikla

Jos valitus on perusteeton tai jos valitus on perusteltu ja yhteisöjen tuomioistuin ratkaisee itse riidan lopullisesti, se päättää oikeudenkäyntikuluista.

Yhteisöjen ja niiden henkilöstön välisissä riita-asioissa:

- tämän työjärjestyksen 70 artiklaa sovelletaan ainoastaan yhteisöjen toimielinten tekemiin valituksiin;

- poiketen tämän työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdasta yhteisöjen tuomioistuin voi määrätä oikeudenkäyntikulut, jotka ovat aiheutuneet jonkin toimielimen virkamiesten tai muuhun henkilöstöön kuuluvien tekemistä valituksista, jaettaviksi asianosaisten kesken, jos se on kohtuullista.

Jos valitus peruutetaan, sovelletaan 69 artiklan 5 kohtaa.

Jos sellaisen jäsenvaltion tai toimielimen tekemä valitus on perusteltu, joka ei ole ollut väliintulijana yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa pidetyssä käsittelyssä, yhteisöjen tuomioistuin voi määrätä oikeudenkäyntikulut jaettaviksi asianosaisten kesken tai asian voittaneen valittajan korvaamaan hävinneelle asianosaiselle osan tälle valituksesta aiheutuneista kuluista.

123 artikla

Yhteisöjen tuomioistuimelle valituksen käsittelyssä esitettävä väliintulokirjelmä on jätettävä kolmen kuukauden kuluessa valituksen jättämisestä. Yhteisöjen tuomioistuin ratkaisee määräyksellä julkisasiamiestä kuultuaan, sallitaanko väliintulo.

V OSASTO

ETA-SOPIMUKSESSA MÄÄRÄTYT MENETTELYT

123 a artikla

1. ETA-sopimuksen [1] 111 artiklan 3 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa asia saatetaan yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi riidan osapuolina olevien sopimuspuolten hakemuksella. Tämä hakemus annetaan tiedoksi muille sopimuspuolille, komissiolle, EFTA:n valvontaviranomaiselle ja tarvittaessa muille, joille samaa yhteisön oikeuden tulkintaongelmaa koskeva ennakkoratkaisu annettaisiin tiedoksi.

Presidentti vahvistaa määräajan, jonka kuluessa sopimuspuolet ja muut, joille hakemus on annettu tiedoksi, voivat esittää kirjallisia huomautuksia.

Hakemus laaditaan jollakin 29 artiklan 1 kohdassa mainituista kielistä. Tämän artiklan 3–5 kohdan määräyksiä sovelletaan. Edellä olevan 104 artiklan 1 kohdan määräyksiä sovelletaan vastaavasti.

2. Heti kun edellisessä kohdassa esitetty hakemus on jätetty, presidentti nimeää esittelevän tuomarin. Ensimmäinen julkisasiamies päättää viipymättä tämän jälkeen, kuka julkisasiamiehistä käsittelee asiaa.

Yhteisöjen tuomioistuin ratkaisee hakemuksen julkisasiamiestä kuultuaan perustellulla päätöksellä suljetuin ovin pidettävässä istunnossa.

3. Yhteisöjen tuomioistuimen päätös, jonka allekirjoittavat presidentti, asian ratkaisemiseen osallistuneet tuomarit ja kirjaaja, annetaan tiedoksi sopimuspuolille ja muille 1 kohdassa tarkoitetuille, joita asia koskee.

123 b artikla

ETA-sopimuksen pöytäkirjassa 34 olevassa 1 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa kansallisen tuomioistuimen esittämä pyyntö annetaan tiedoksi kyseisen asian asianosaisille, sopimuspuolille, komissiolle, EFTA:n valvontaviranomaiselle ja tarvittaessa muille, joille samaa yhteisön oikeuden tulkintaongelmaa koskeva ennakkoratkaisu annettaisiin tiedoksi.

Jollei pyyntöä esitetä jollakin 29 artiklan 1 kohdassa mainituista kielistä, siihen on liitettävä käännös jollekin näistä kielistä.

Kahden kuukauden kuluessa tiedoksiantamisesta asianosaiset, sopimuspuolet ja muut 1 kohdassa tarkoitetut, joita asia koskee, voivat esittää kirjelmiä tai kirjallisia huomautuksia.

Asian käsittelyyn sovelletaan tämän työjärjestyksen määräyksiä, jollei pyynnön luonteen vuoksi tarvittavista mukautuksista muuta johdu.

[1] EYVL N:o L 1, 3.1.1994, s. 27.

LOPPUMÄÄRÄYKSET

124 artikla

1. Presidentti kehottaa henkilöitä, joiden on todistajina tai asiantuntijoina vannottava vala yhteisöjen tuomioistuimessa, kertomaan totuuden tai täyttämään tehtävänsä tunnollisesti ja puolueettomasti sekä muistuttaa heitä niistä rikosoikeudellisista seuraamuksista, joita heidän kansallisessa lainsäädännössään säädetään tämän velvollisuuden rikkomisesta.

2. Todistajat vannovat valan 47 artiklan 5 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaisesti tai heidän kansallisessa lainsäädännössään säädettyä kaavaa noudattaen.

Jos todistajia koskevassa kansallisessa lainsäädännössä säädetään mahdollisuudesta antaa todistajanvalan vannomisen sijasta tai sen ohella valaa vastaava vakuutus, todistajat voivat antaa tämän vakuutuksen kansallisessa lainsäädännössä säädetyin edellytyksin ja siinä säädettyjä kaavoja noudattaen.

Jos kansallisessa lainsäädännössä ei ole säännöksiä valan vannomisesta eikä vakuutuksen antamisesta, noudatetaan 1 kohdassa määrättyä menettelyä.

3. Edellä olevan 2 kohdan määräyksiä sovelletaan soveltuvin osin asiantuntijoihin; viittaus tämän työjärjestyksen 47 artiklan 5 kohdan ensimmäiseen alakohtaan korvataan kuitenkin viittauksella 49 artiklan 6 kohdan ensimmäiseen alakohtaan.

125 artikla

Jollei EY:n perustamissopimuksen 188 artiklan tai Euratomin perustamissopimuksen 160 artiklan soveltamisesta muuta johdu, yhteisöjen tuomioistuin vahvistaa kuultuaan hallituksia, joita asia koskee, täydentävät säännöt, jotka koskevat:

a) oikeusapua;

b) maksutonta oikeudenkäyntiä koskevia hakemuksia;

c) yhteisöjen tuomioistuimen tekemiä ilmoituksia todistajien ja asiantuntijoiden väärästä valasta EY:n perussäännön 27 artiklan sekä EHTY:n ja Euratomin perussääntöjen 28 artiklan mukaisesti.

126 artikla

Tällä työjärjestyksellä korvataan 4 päivänä joulukuuta 1974 annettu Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestys (Euroopan yhteisöjen virallinen lehti N:o L 350, 28.12.1974, s. 1), sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna 15 päivänä maaliskuuta 1991.

127 artikla

Tämä työjärjestys, joka on todistusvoimainen työjärjestyksen 29 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuilla kielillä, julkaistaan *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä*, ja se tulee voimaan sen julkaisemista seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä.

Tehty Luxemburgissa 19 päivänä kesäkuuta 1991.

LIITE I

PÄÄTÖS VAPAAPÄIVISTÄ

EUROOPAN YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN, joka

ottaa huomioon työjärjestyksen 80 artiklan 2 kohdan, jonka mukaisesti yhteisöjen tuomioistuin laatii luettelon virallisista vapaapäivistä,

ON PÄÄTTÄNYT SEURAAVAA:

1 artikla

Työjärjestyksen 80 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu luettelo virallisista vapaapäivistä on seuraava:
- uudenvuodenpäivä,
- pääsiäismaanantai,
- vapunpäivä,
- helatorstai,
- toinen helluntaipäivä,
- 23 päivä kesäkuuta,
- 24 päivä kesäkuuta, jos 23 päivä on sunnuntai,
- 15 päivä elokuuta,
- 1 päivä marraskuuta,
- 25 päivä joulukuuta,
- 26 päivä joulukuuta.

Ensimmäisessä kohdassa tarkoitettuja virallisia vapaapäiviä ovat ne, joita noudatetaan yhteisöjen tuomioistuimen kotipaikassa.

2 artikla

Työjärjestyksen 80 artiklan 2 kohdan määräyksiä sovelletaan ainoastaan tämän päätöksen 1 artiklassa mainittuihin virallisiin vapaapäiviin.

3 artikla

Tämä päätös, joka on työjärjestyksen liite I, tulee voimaan samana päivänä kuin työjärjestys.

Se julkaistaan *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä.*

Tehty Luxemburgissa 19 päivänä kesäkuuta 1991.

LIITE II

PÄÄTÖS MÄÄRÄAIKOJEN PIDENTÄMISESTÄ PITKIEN ETÄISYYKSIEN VUOKSI

EUROOPAN YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN, joka

ottaa huomioon työjärjestyksen 81 artiklan 2 kohdan, joka koskee prosessuaalisten määräaikojen pidentämistä pitkien etäisyyksien vuoksi,

ON PÄÄTTÄNYT SEURAAVAA:

1 artikla

Jollei asianosaisilla ole vakituista kotipaikkaa Luxemburgin suurherttuakunnassa, määräaikoja pidennetään pitkien etäisyyksien perusteella seuraavasti:

- Belgian kuningaskunnan osalta: kaksi päivää;
- Saksan liittotasavallan, Ranskan tasavallan Euroopassa sijaitsevien alueiden ja Alankomaiden kuningaskunnan Euroopassa sijaitsevien alueiden osalta: kuusi päivää;
- Tanskan kuningaskunnan Euroopassa sijaitsevien alueiden, Espanjan kuningaskunnan, Irlannin, Helleenien tasavallan, Italian tasavallan, Portugalin tasavallan (lukuun ottamatta Azoreita ja Madeiraa) ja Yhdistyneen kuningaskunnan osalta: kymmenen päivää;
- muiden Euroopan maiden ja alueiden osalta: kaksi viikkoa;
- Portugalin tasavallan autonomisten alueiden Azoreiden ja Madeiran osalta: kolme viikkoa;
- muiden maiden, departementtien ja alueiden osalta: yksi kuukausi.

2 artikla

Tämä päätös, joka on työjärjestyksen liitteenä II, tulee voimaan samana päivänä kuin työjärjestys.

Se julkaistaan *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä.*

Tehty Luxemburgissa 19 päivänä kesäkuuta 1991.